

ANKARA ŞUBESİ

DÜNYA TELEKOMÜNİKASYON VE BİLGİ TOPLUMU GÜNÜ PANEL

“İLETİŞİM VE POLİTİKA”

E-KİTAP

16 MAYIS 2015

ISBN: 978-605-01-0880-4

“İLETİŞİM VE POLİTİKA”

1.Baskı, Ankara-Nisan 2016

ISBN: 978-605-01-0880-4

EMO Yayın No: PN/2016/644

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi

İhlamur Sokak No:10 Kat:2 06640 Kızılay Ankara

Tel: (312) 231 44 74

Faks: (312) 232 10 88

<http://www.ankara.emo.org.tr>

E-Posta: ankara@emo.org.tr

Dizgi

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi

SUNUŞ

1865 yılında, aralarında Osmanlı İmparatorluğu’nun da bulunduğu 20 ülke tarafından Paris’te kurulan ve merkezi Cenevre’de bulunan Uluslararası Telekomünikasyon Birliği’nin kuruluş günü olan 17 Mayıs, Birleşmiş Milletler tarafından tüm dünyada ***Dünya Haberleşme ve Bilgi Toplumu Günü*** olarak kutlanmaktadır.

Uzun yıllar ülkemiz gündeminde hiç yer almayan bu anlamlı gün, ülkemizde son birkaç yıldır Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ile BTK gibi devlet kurumlarının katılımlarıyla, bazı işadamları örgütleri tarafından kutlanmaktadır.

Uzun bir süredir; internet yasakları, sosyal paylaşım ortamlarının karartılması, telefon dinlemeleri ve sektördeki rekabete aykırı uygulamalarla anılan ülkemiz, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği’nin, Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişim Endeksinde, 166 ülke arasında 68. sırada yer almaktadır.

Bu nedenle; Haberleşme Özgürlüğü’nün, İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinde de yer alan temel bir insan hakkı olduğundan hareketle; gerek teknolojiyi üreten ve gerekse bilginin yaygınlaştırılması için çaba gösteren bir meslek örgütü olarak bu günü, anlam ve önemine değecek bir şekilde kutlamak istedik.

Etkinliğimize katılan, katkı sunan tüm ilgililere teşekkür eder, kamuoyunun bilgilerine sunarız.

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

ANKARA ŞUBESİ (2016)

TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ
DÜNYA TELEKOMÜNİKASYON VE BİLGİ TOPLUMU GÜNÜ
PANEL
“İLETİŞİM VE POLİTİKA”

EBRU AKGÜN YALÇIN (EMO Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı)- Değerli konuklar; hepiniz hoş geldiniz.

Dışarıda güzel bir havanın olduğu bir günde, belki de birçoklarına göre sıkıcı diye bilinecek bir konu başlığında çok değerli konuklarımızın bizlere aktaracaklarını dinlemeye geldiğiniz için teşekkür ediyoruz.

Aslında Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Gününün tüm dünya ve Türkiye’de kutlandığı bir gün olması Odamızın buraya yönelik olarak söyleyecek sözlerinin olduğu, hem kamuda hem dışarıda, sektörde kimler neler diyor, bunları en azından tartışabileceğimiz bir gün olması hasebiyle hepinize hoş geldiniz diyorum.

Biz sabah saatlerinde bir basın açıklaması yaptık, açılıшта sizlerle bunu çok kısa bir şekilde paylaşmak istiyorum, daha sonra değerli konuşmacılarımıza sözü bırakmak istiyoruz.

“Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Gününü Karşılarken, Türkiye’de Sansür Manzaraları Abdülhamit Sansürü Yürürlükte” başlıklı bir açıklama:

“1865 yılında, aralarında Osmanlı İmparatorluğu’nun da bulunduğu 20 ülke tarafından Paris’te kurulan ve merkezi Cenevre’de bulunan Uluslararası Telekomünikasyon Birliği’nin kuruluş günü olan 17 Mayıs, Birleşmiş Milletler tarafından tüm dünyada ve Türkiye’de Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Günü olarak kutlanmaktadır.

Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Gününde, ne yazık ki ülkemiz internet yasakları, internet siteleri ve paylaşım ortamlarının karartılması, telefon dinlemeleri, sektördeki rekabet dışı uygulamalarla anılmaktadır. Türkiye, internete erişim ve bilgi kullanımındaki özgürlükler bakımından pek çok ülkenin gerisinde yer almaktadır. Uluslararası Telekomünikasyon Birliği’nin Bilgi ve İletişim Teknolojileri Gelişim Endeksinde, internete erişebilirlik ve bilgi kullanımı konusunda yaptığı sıralamada, Türkiye’de 166 ülke arasında 68. sırada yer almaktadır.

Gezi direnişinde sosyal medyanın etkin olarak kullanılması, 17-15 Aralık yolsuzluk operasyonlarında ortaya saçılan yolsuzluk tapeleri başta olmak üzere, iktidarın kamu yararına aykırı davranışlarıyla ilgili belge-belgeleri yayınlayan internet sayfalarının Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından kapatılması, Türkiye’de Abdülhamit dönemi sansür zihniyetinin 100 yıl sonra bile değişmediğini göstermesi bakımından çarpıcıdır.

İnternet erişimleri TİB tarafından keyfi olarak engellenmekte, insanların bilgiye ulaşımının önü tıkanmaktadır. İnternet sayfaları açısından şu ana kadar 179 bin 913 erişim engelleme bulunurken, erişim engellemelerinin yüzde 93.5’i TİB tarafından gerçekleştirilmiştir. TİB, 74 bin 457 sitenin erişimini engellerken, mahkemeler 2 bin 66’sını, savcılıklar 1.107’sini, Yüksek Seçim Kurulu ise 5’ini engellemiştir. Mahkeme kararlarıyla yapılan birçok erişim engellemesinde ise mahkeme ismi ve karar bilgileri yazılmamaktadır. TİB

tarafından resen erişimi zorlaştırılan site sayısı 2008’de bin civarındayken, bu rakam 2014 yılında 28 bine yaklaşmıştır.

İktidar sahiplerinin köşe yazarlarının işine son verilmesini telkin ettiği, 100’e yakın gazetecinin cezaevinde olduğu bir ülkede basın özgürlüğünden, bilgi toplumundan bahsetmek mümkün görünmemektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde yer alan haberleşme özgürlüğü hakkı iktidar sahiplerince kısıtlanmakta, demokratik sistemin korunmasında önemli bir yer alan özgür basın ve sosyal medya çeşitli yollarla baskılanmakta, toplumun bilgiye en hızlı ve güvenli bir şekilde ulaşma hakkı gasp edilmektedir.

ADSL ve sabit telefon hizmetlerinde fiili tekel olarak faaliyet gösteren Türk Telekom’un durumu ortadayken, yönetim kurullarına atanan AKP’li eski bakan ve üst düzey yöneticiler sayesinde GSM operatörleri de neredeyse birer parti şirketi haline gelmiş durumdadırlar. Ülkemizde sabit geniş bant abonelerinin toplam abone içerisindeki oranı yüzde 15’ler civarındayken, gerek belediyelerin fiber optik hat çekimi için uyguladığı engellemeler ve gerekse de Türk Telekom tarafından kontrol edilen mevcut yerel ağ, rekabete uygun şekilde paylaşımına açılmaması nedeniyle haksız rekabet ortamı doludizgin devam etmektedir.

2007 yılında “5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkındaki Kanun”, iktidarın istek ve arzuları doğrultusunda bugüne kadar 4 defa değiştirilmiştir. TİB’in başına getirilen eski MİT yöneticisi sayesinde ise TİB’in neredeyse MİT’in bir alt birimi gibi çalışması istenmekte ve bu doğrultuda ülkedeki tüm iletişimin gerektiğinde online olarak bile takip edilebileceği bir altyapıyı kurmaları için işletmeciler üzerine baskılar kurulmaktadır.

Dış kaynaklı internet tabanlı hizmet sunucuları (Google, Whatsapp, Facebook, Instagram gibi) ülkemizde herhangi bir vergi vesaire vermeksizin istedikleri gibi at koştururken, ülkemizde benzer hizmetleri vermek isteyen yerli girişimciler önüne bir sürü idari, mali ve vergisel engeller çıkartılmaktadır. Mobil haberleşmede birçok ülkenin 6 yıldır kullanmakta olduğu 4G’ye geçmek yerine, 2020’den önce ticari olarak kullanılması beklenmeyen 5G’ye geçilmesi bile bilimsel tartışmalar sonucunda değil, teknik olarak konuyla hiçbir ilgisi bulunmayan birileri tarafından dikte edilmektedir.

Hal böyleyken, Dünya Telekomünikasyon ve Bilgi Toplumu Günü, ülkemizde çeşitli temalarla bakanlıklar ve sektör temsilcileriyle birlikte kutlanmaktayken, biz telekomünikasyon alanında gerek teknolojiyi üreten gerekse bilginin yaygınlaştırılması için çaba gösteren meslek odası olarak, içinden geçtiğimiz günleri kutlanacak bir gün olarak görmüyoruz. Böylesi bir günü sansürün ve yasaklamaların olmadığı, gazetecilerin tutuklanmadığı, özgür bir haberleşme ortamının yaratıldığı toplumsal yapının inşası olarak karşılıyor, haberleşmeye ve bilgiye erişimin önündeki tüm antidemokratik uygulamaların son bulmasını istiyoruz.

Bu açıklamayı Elektrik Mühendisleri Odası 22. Dönem Yönetim Kurulu adına yaptık. Gökhan Beye bu açıklamadaki katkıları için hepinizin huzurunda teşekkür ediyoruz. Hem bu etkinliğin organizasyonunda göstermiş olduğu çaba hem de bugünü Odamızın gündemine sokan kişi olarak da tekrar teşekkür ediyoruz. Ben sözü onlara bırakıyorum.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI (Gökhan Özel)- Değerli katılımcılar; hepinize hoş geldiniz diyoruz.

1865 kurulmuş olan International Telecommunication Union’un (ITU) 1969 yılından bu yana kutlanmakta olan Dünya Haberleşme ve Bilgi Toplumu Günü’nü, Elektrik Mühendisleri olarak, daha öncesinde var mıdır bilemiyorum ama, muhtemelen ilk defa bir etkinlikle karşılıyoruz. Umarız bundan sonra da devamı gelir.

Haberleşme ve bilgi toplumu kavramlarının, yıllar öncesiyle kıyaslandığında, günümüzde çok daha hayati ve can alıcı konular olarak önümüzde durduğunu

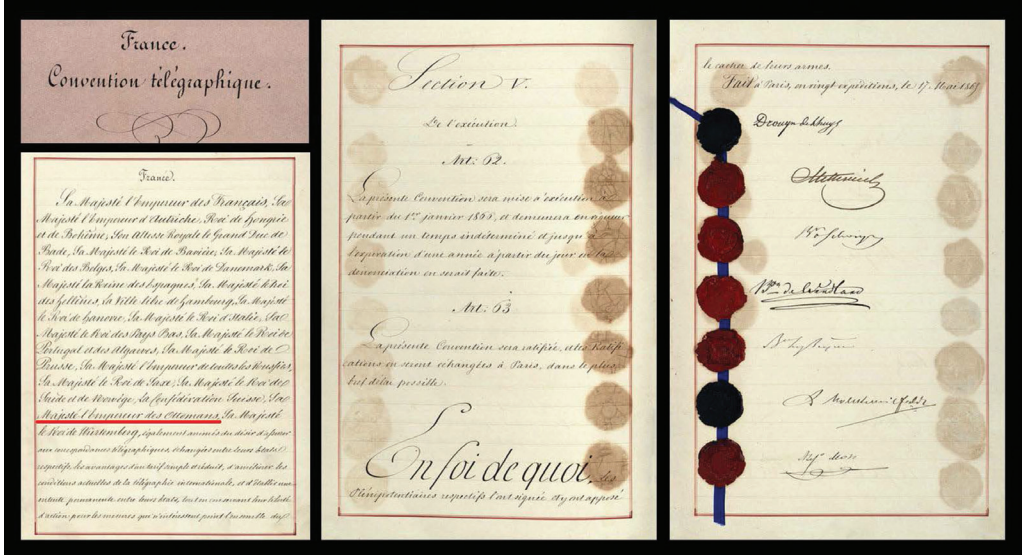
görüyoruz.

Ben günün anlam ve önemi üzerine çok kısa bir girizgâh yaptıktan sonra, sözü katılımcılarımıza bırakmak istiyorum.

Daha önce de bahsetmiş olduğum üzere, Dünya Haberleşme ve Bilgi Toplumu Günü ITU tarafından kutlanmaktadır. Bu kutlama bu yıl ITU'nun 150. kuru-

luş yılına da denk gelmiştir.

Şimdi ITU'nun çok kısa bir geçmişine bakalım: ITU, 1865'te Uluslararası Telgraf Kongresi olarak kuruluyor. Biliyorsunuz, o zaman dönemin en önemli ve yegane iletişim aracı telli telgraf ve telgraf uluslararası alanda kullanılmaya başlıyor. Bu nedenle ülkeler arası ortak standartların belirlenmesi amacıyla böyle bir organizasyonun kurulma ihtiyacı doğuyor. Organizasyonun 20 kurucu üyesi var ve Paris'te hayatına başlıyor.

Bu görmekte olduğunuz döküman ITU'nun kuruluş sözleşmesi. Bunu niye gösteriyorum? Altını kırmızıyla çizdiğim yere dikkat ederseniz, Fransızca olarak "Majeste Osmanlı İmparatoru" yazdığını göreceksiniz. Yani kurucu 20 ülke arasında Abdülaziz dönemi Osmanlı İmparatorluğu'nun da yer aldığını görüyoruz. Dolayısıyla buradan ITU'nun bize çok da yabancı olmayan bir organizasyon olduğunu anlıyoruz.

Bu gördüğünüz yerde de Osmanlı İmparatorluğu adına sözleşmeyi imzalayan kişinin Sait Muhammed Cemil Paşa olduğunu görüyoruz. Bu paragrafta gördüğünüz şeyler onun ünvan ve nişanları olup, son satırda da “Osmanlı İmparatorluğu İspanya ve Fransa elçisi” yazıyor.

Dolayısıyla bizim de kurucular arasında yer aldığımız bu kurum 1865 yılında böylelikle kurulmuş oluyor.

Ancak bu arada teknik gelişmeler telli telgraftan telsiz telgrafa doğru oluyor ve bu kapsamda 1906 yılında da ayrı bir organizasyon daha kuruluyor. Bu organizasyonun adı da Uluslararası Radyotelgraf Konvansiyonu oluyor ve bu iki organizasyon bir süre ayrı ayrı devam ediyorlar. Sonunda 1932 yılında Madrid’de bir konferans toplanıyor ve “Artık bu telli-telsiz ayrımı olmaz, bir araya gelelim” diyorlar ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği’ni kuruyorlar. ITU’nun adı da buradan geliyor.

1947’de ITU, Birleşmiş Milletler ailesinin bir üyesi olarak tescil ediliyor ve böylelikle Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında faaliyet göstermeye başlıyorlar.

1969 yılından bu yana da ITU’nun doğum tarihi olan 17 Mayıs, Dünya Haberleşme Günü olarak kutlanmaya başlıyor. Bu kapsamda her yıl farklı bir ülkede kongreler toplanıyor ve bu kongrelerde çeşitli konular görüşülüyor.

2006’daki kongre de Antalya’da toplanıyor ve burada Birleşmiş Milletler tarafından ayrı bir organizasyon olarak yürütülen Dünya Bilgi Toplumu gününün Dünya Haberleşme ve Bilgi Toplumu gününe dâhil edilmesi kararlaştırılıyor. Böylece 17 Mayıs Dünya Haberleşme ve Bilgi Toplumu Günü ortaya çıkıyor.

ITU’nun son durumu nedir diye bakarsak; 700’den fazla üyeye sahip olduğunu, üye portföyünün üreticiler, operatörler, üniversiteler ve AR-GE kurumlarından oluştuğunu görüyoruz. Sonuç olarak ITU global haberleşme standartlarının oluşturulmasından, sektörle ilgili farkındalık yaratmaya kadar birçok alanda 150 yıldır faaliyet gösteriyor.

Burada küçük bir not: Çeşitli Afrika ülkelerinin üniversitelerinin bile üyeler

arasında yer aldığını, ancak ülkemizden herhangi bir üniversitenin ITU’ya üye olmadığını görüyoruz. Türkiye’den sadece Türk Telekom ve yanlış bilmiyorsam Vodafone, ki o da global olarak ITU üyesi gözüküyor. Dolayısıyla bizim dünya haberleşme standartlarının belirlenmesi konusunda çok fazla bir katkımız olmuyor.

Arama

ARANILAN ETİKETLER: "DÜNYA HABERLEŞME GÜNÜ"

Ciddi Olun! Papa (Bile) Sosyal Medyada!

Yazar: Bengü Turna Tarih: 27 Ocak 2012

Haberler

Papa XVI. Benedict geçen Salı günü, her yıl yaptığı Dünya Haberleşme günü konuşmasında hem sosyal medya hem de genelde kullanılabilecek gerçek ve denenmiş bir öneride bulundu: "Sadece konuşma! Aynı zamanda dinle!" Genel olarak mesajın teması...

"Bu slaytı niye koydun?" diyebilirsiniz. Papa 16. Benedictus "kutsiyetpenahları" bile Dünya Haberleşme Günü'nü her yıl hatırlıyor ve kutluyor. Ancak ülkemizde bu zamana kadar çok fazla ilgi gösterilen bir konu değil. Sadece son 3-5 yıldır bu konuda kutlamalar organize ediliyor.

Bu kutlamaları da Tüm Telekomünikasyon İş adamları Derneği (TÜTED) organize ediyor. "Dünya Telekomünikasyon Günü TÜTED'e emanet" diyor. TÜTED bildiğiniz üzere Tüm Telekomünikasyon Üreticileri ve İşadamları Derneği ve bu arkadaşlar bu günü Bakan, BTK yöneticileri, operatörler, hepsi bir arada kutluyorlar.

Biz ise EMO Ankara Şube olarak bu organizasyonu geçen yıl başlatmayı planladık ama ne yazık ki geçen yıl Soma maden cinayetine denk geldiği için iptal etmek zorunda kaldık.

Biz farklı bir kutlama yapmak istiyoruz; çünkü şu ana kadar yapılan kutlamalarda konunun sosyal ve toplumsal boyutu hiçbir zaman gündeme gelmiyordu. Biz farklı olalım, bir sivil toplum kuruluşu olarak olayı sosyal ve toplumsal yönüyle de inceleyelim ve böyle bir kutlama yapalım diye düşündük.

Şimdi sizlere panelistlerimizi tanıtmak istiyorum:

Sayın Rıdvan Uğurlu, TELKODER'den katılıyor. Sayın Füsün Nebil, turk-inter-net.com sitesinin yöneticisi olup, sektörün nabzını yakından tutan bir kişidir.

Gökhan Candoğan, Ankara Barosuna kayıtlı avukat olup, antidemokratik bazı yönetmeliklerin ve kanunların iptal edilmesi konusunda ciddi katkıları var ve kendisi bu konuda bize bilgiler verecek. Sayın Tacidar Seyhan, 22 ve 23. dönem CHP Milletvekili. Kendisi, bilişim sektöründen olup, Meclis'te bu konular görüşülürken neler konuşuluyordu, belki bize o konularda bilgiler aktaracak. Hakan Yüksel ise Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden; ondan da bilgi toplumu konusunda katkılar alacağız.

İlk konuşmacı olarak Sayın Rıdvan Uğurlu'yu davet ediyorum. Rıdvan Bey hakkında kısa bir bilgi vereyim: Kendisi ODTÜ Elektrik Bölümü mezunu olup, uzun yıllar telekomünikasyon sektöründe faaliyet göstermiştir. Aslında bir dönem kendisiyle birlikte çalışma fırsatım da oldu. 2002 yılından bu yana da Serbest Telekomünikasyon İşletmecileri Derneği'nin Genel Sekreteri olarak görev yapıyor. Derneğin amacını çok kısaca özetlemek gerekirse, "imtiyaz sahibi olmayan telekom işletmecilerinin haklarını savunmak" olarak söyleyebiliriz. Sözü kendisine bırakıyorum.

RİDVAN UĞURLU (TELKODER)- Çok teşekkür ediyoruz. Elektrik Mühendisleri Odası'na da teşekkür ediyoruz. Aslında ben de üyesiyim, ama çoktandır burada bulunma şansım olmadı.

Tabii Dünya Telekomünikasyon Gününün anlam ve önemini Gökhan Bey gayet güzel anlattı. Ben de bu konuda size genel manzara

nedir: konunun daha iyi anlaşılabilmesi için bizim ülkemizle ilgili rakamlar bilgiler vereceğim. Rekabetle ilgili durumumuz nedir, bunun daha iyi anlaşılabilmesi için biraz bilgiler vermeye çalışacağım.

Birkaç cümleyle TELKODER hakkında bilgi vermek istiyorum: 2002 yılında kuruldu. Biliyorsunuz, ülkemizde tekel dönemi vardı daha önceki yıllarda. 2000 yılında çıkan bir kanunla Türkiye'de de Türk Telekom ve 3 GSM işletmecisinin dışında, başka işletmecilerin de bu alanda faaliyet göstermeleri mümkün oldu. Bu nedenle de çok sayıda şirket kurulmaya başlandı ve serbestleşme dediğimiz, rekabete doğru gidiş başladı. TELKODER bu gidiş döneminde kurulan bir dernek, 13 senedir faaliyette. Gerçekten bu alanda bir şeyler yapmak isteyen, hiç kimseden sponsorluk gibi adlar altında para almayan, tamamen kendi üyelerinin ödedikleri aidatlarla geçinen ve bütçeyle bir şeyler yapmaya çalışan bir sivil toplum kuruluşu. EMO ile de zaman zaman birlikte çalışmamız oluyor.

Üyelerimiz, imtiyaz sözleşmesi sahibi olmayan, yani 3 GSM işletmecisi ve Türk Telekom dışındaki yeni kurulan şirketlerden oluşuyor. İmalatçıları almıyoruz, sadece telekomünikasyon hizmeti sunan işletmecileri üye olarak kabul ediyoruz.

Ülkemizde Elektronik Haberleşme hizmetleri sektörünün büyüklüğü nedir? Bu çok tartışma konusu olan bir şey, çok fazla rakam duyuyorsunuz, birkaç gün sonra tekrar açıklanacak. Çok tartışmalı bir konu değil aslında, çok basit bir konu. Bizim içinde bulunduğumuz alan, elektronik haberleşme alanı tamamen hizmet üretimine yönelik bir alandır.

Ülkemizde şöyle de bir şey vardır: Son 12 yıldır artıyormuş gibi söylenir. Bizim sektörümüzün genel büyüklüğünü dolara çevirdiğiniz zaman daha gerçekçi oluyor; çünkü enflasyondan arındırmış oluyorsunuz. 2008'den bu yana aslında dolar bazında büyümeyen bir sektör var. Bunun şöyle bir önemi daha var: Hükümetimizin bir hedefi var; 2023 yılında bilgi ve iletişim alanında 160 milyar dolar gibi bir gelir elde etme hedefi var. Şu anda 16 milyar dolardayız, siz hesabını yapın, yani bu hedefin gerçekleşmesi hiçbir şekilde mümkün görünmüyor.

Yanılıcı istatistikleri belki yakından takip edenler biliyorlardır. Rekabetin gelişmiş olduğunu göstermek için TTNET'i de alternatif işletmecilerin tarafında gösteriyorlar; hâlbuki TTNET biliyorsunuz, yüzde 100 Türk Telekom'un bir şirketi, hatta son gelişmelerden sonra tek şirket haline gelmiş durumdadır. Dolayısıyla onun cirosunu alternatif işletmecilerin hanesine yazmak yanlış. TTNET'in cirosunu ayırdığımız zaman, alternatif işletmecilerin cirosunun 2013 yılında yüzde 7.8, 2014 yılında yüzde 8.56 olduğunu görüyoruz.

Şöyle bir manzara yavaş yavaş oluşuyor, ki oluştu: Serbestleşme diyoruz, rekabet iyidir diyoruz, rekabet tüketiciyi korur diyoruz, toplum için faydalıdır, sektör için sıhhatlidir, ama giderek düopol bir yapıya doğru gidiş var sektörde maalesef. Türk Telekom'un 3 tane büyük şirketi var, biliyorsunuz; daha çok sayıda şirketi var ama bir tanesi Türk Telekom'un kendisi, biri TTNET, bir diğeri AVEA. Biliyorsunuz, AVEA son satın almayla yüzde 100 Türk Telekom'un oldu. Dolayısıyla Türk Telekom'u bir grup olarak görürsek, toplam pazarın yüzde 46'sına yakın bir pazar payı alıyor. TURKCELL de Türk Telekom'un son yaptığı birleşmeleri örnek alarak yeni bir organizasyon açıkladı; orada da Superonline -ki bizim üyemiz- sabit alanda faaliyet gösteren şirketlerini kendi bünyesinde birleştirdi. İki şirketten oluşan TURKCELL grubunun da yüzde 29 civarında bir Pazar payı var. Bir de Vodafone var, tamamıyla yabancı sermayeli, onlar da yüzde 20'ye yakın bir pay alıyorlar. Gerçek rekabet, yani herhangi bir GSM grubuna veya Türk Telekom'a bağlı olmayan şirketlerin pazar payı ise yüzde 6 civarında, yani 13 yılda gelebildiğimiz rekabet seviyesi bu.

Avrupa'dan örnek vereyim: Avrupa'da 13 yılda bizim muadilimiz olan alternatif işletmecilerin elde ettikleri pazar payı yüzde 50'ler civarında, yani pazarın

neredeyse yarısı. Ancak bizim ülkemizde 13 yılda sadece yüzde 6 seviyesinde bir rekabet ortaya çıkmış oldu.

Kârlara bakalım; demin baktığımız cirolardı, elde edilen kârlara baktığımızda da böyle bir manzara var. Tabii kimsenin kârında gözümüz yok, ama burada da dikkat edilmesi gereken şeyler var. Eğer bu alanda faaliyet gösteren şirketler para kazanırlarsa yatırım yaparlar, para kazanamazlarsa yatırım yapmazlar; dolayısıyla ülkemizdeki telekom sektörünün değişmesi sekteye uğrar.

Bugün aslında daha çok üzerinde durulacağını sandığım bir konu bu, bunu da özellikle söylemek istedim: 5651 sayılı bir İnternet Kanunumuz var, ma-lum. Bu kanunda çok ağır hükümler var, Gökhan Bey ayrıntılı bilgi verecek size. 5651 sayılı Kanunla erişimi engellemeler, yani “Şu siteyi yasakladım, bu hesabı yasakladım” işleri buradan yapılıyor. Bir başka kanunumuz olan 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununda da dinleme işleri düzenleniyor. Bun-ların tabii pek çok hükümleri var, ama şöyle bir şey var: Lisanslar verilmiş, bu alanda faaliyet göstermek isteyen işletmeciler, sabit telefon alanında faaliyet göstermek için veya internet servis sağlayıcılığı alanında faaliyet göstermek için lisansları aldılar. O zaman lisansları alma koşulları belliyken, aniden son olaylardan sonra, 2014 Aralık ayı sonunda yönetmelik değişikliği yapıldı; “Sa-bit telefon hizmeti sunan firmaların en az 1 milyon lira sermayesi olmalıdır” şartı getirdi. Aynı yönetmeliğin içinde bir şart daha getirildi; “Bu dinleme altyapısını da 2 ay içerisinde kuracak” diye bir şart getirdi. Tabii bu şartlar, pi-yasaya daha yeni girmiş ve yeterli sermaye birikimine sahip olmayan şirketleri olumsuz etkiledi. Dolayısıyla Mart ayında 184 tane işletmecinin lisansı iptal edildi. Bu, şu demek: Maç oynanırken kuralı değiştirdi. Neden; “Efendim, ben onu dinleyemiyordum da bunu dinliyordum” da falan gibi yapay gerekçelerle. Bunların olmaması lazım tabii ki.

Elektronik Haberleşme sektöründe bir başka çarpıcı konu daha var. Cirolara, sektör büyüklüğüne, pazar paylarına, kârlılıklara baktık, bir de bizim sektö-rün üzerindeki vergi/kesinti yüküne bir bakalım dedik, ne tutuyor diye. Sa-bit telefonlardan, mobil telefonlardan, internetten yüzde kaç vergi kesiliyor, KDV, özel iletişim vergisi, Hazine payı, kurum masraflarına katkı payı, evrensel hizmet, kurumlar vergisi falan... Cezalar var, habire cezalar da kesiliyor. So-nuç olarak şunu gördük: Cironuz 16.7 milyar dolarken, bu sektörün büyüklüğü kadar bir rakamı vatandaştan toplayarak devlete veriyor işletmeciler. 14.6 milyar dolar, yani sektörün büyüklüğü kadar bir parayı devlet adına vatandaş-tan toplayıp devlete veriyor bu işletmeciler. Böyle bir ortam başka bir ülkede yoktur sanıyorum. Özel iletişim vergisi diye bir şey dünyanın hiçbir ülkesinde yok, diğer vergiler de tabii ki makul oranlarda olmalı. Dolayısıyla burada bir acayıplık var. Yani işletmeciler olarak devletin vergi toplama memuru gibi ol-duk neredeyse, buna da dikkat etmek lazım.

Bu biraz detay bir konu; fiber, şimdi herkes 4G-5G konuşuyor, “Ne olacak,

ihale ertelendi 3 ay sonraya da sonra ne olacak?” falan. Bunun bir altyapısının olması lazım, yani 4G de olsa, 5G de olsa, bunun anlamı nedir; daha çok veriye ulaşma. Veriyi neyle taşıyacaksınız; fiberle taşıyacaksınız, bakırla veya havadan taşıma imkânı yok. Dolayısıyla fiber çok önemli ve bunun yaygınlaşması gerekiyor. Peki, fiberin yaygınlaşması için ne yapmak lazım? Senelerdir dernek olarak bunu söylüyoruz. Pek çok yöntemi var, bunu yapmış olan ülkeler var, bunlar nasıl yaptıysa biz de öyle yapalım diyoruz, ama bizim söylediklerimizin tamamen aksine, 2011 yılında Bilgi Teknolojileri Kurumu bir karar aldı, dedi ki, “Ben fiber yatırımı artsın diye Türk Telekom’u düzenlemelerden 5 yıl muaf tuttum.” Bunun anlamı şu; “Türk Telekom’un tarifesine falan karışmayayım, nasıl istiyorsa öyle yapsın, onu düzenlemelerden 5 yıl süreyle muaf tutuyorum. Yeter ki fiber yatırımı artırsın.”

Baktık burada, ne olmuş, Telekom yatırım yapmış mı hakikaten diye; baktığımız zaman, 2011’den 2012’ye yüzde 4,3 artmış, 2013’e geçerken yüzde 4 eksilmiş, 2014’te yüzde 26 eksilmiş, yani demek ki bu karar anlamsız bir şey, yanlış bir politika, yanlış bir tercih, yanlış bir yönlendirme olmuş.

Sabit telefon hizmetleri, bu çok karışık bir şey, ama kısaca şöyle söyleyeyim: Bu alandaki görüşme trafiği büyüklüğünü toplam dakika olarak ölçüyoruz. 10 sene önce toplam trafik içerisinde, yani GSM artı sabit telefon içerisindeki sabitin oranı yüzde 76’ydı, bugün bu oran yüzde 6, yani 10 yılda sabit telefonun payı yüzde 76’dan yüzde 6’ya düşmüş durumdadır. Dünyanın hiçbir ülkesinde böyle değildir, mesela Almanya’da hâlâ yüzde 50 mobilin, yüzde 50 sabit telefonun payı vardır. Dolayısıyla buradaki yanlış tercihler, yanlış politikalar, Türk Telekom’u koruma politikaları, bu sonuçları doğurmuştur. Şimdi kendileri de muhtarip, biz de muhtaribiz, yani sonuç olarak tüm vatandaşlar hepimiz muhtaribiz. Sabit telefon abone sayısı 2008’de 18 milyonken, bugün 12 milyona düşmüştür.

Geniş bant internet hizmetleri: Her ülkede piyasaya yeni giren işletmecilerin işlerini ilerletebilmeleri için modeller geliştirilir. Buna yatırım merdiveni deniliyor. Yani bir işletmeci bir alana girdiği zaman, önce ne yapar; hazır birinin hizmeti varsa, alır satar, ona kısaca al-sat diyoruz; çok tercih edilen bir yöntem değildir, ama sermayesi ve yapısı fazla gelişmemiş durumda olan bazı işletmeciler bu yöntemi kullanır. Bu Avrupa Birliği’nde ve diğer ülkelerde de aynı şekilde yapılmış, sadece bizde olan bir şey değil. Al-sat’la başlıyor bu işletmeciler. Daha sonra biraz sermaye birikimi olduktan sonra, internet bağlantısını kendisinin sağladığı, yani katma değerinin daha fazla olduğu bir yönetime geçiyorlar, buna veri akışı erişimi

deniliyor. Daha sonra orada da biraz daha sermaye biriktirdikten sonra, yerel ağın paylaşıma açılması olarak adlandırdığımız yönetime geçiliyor, yani Türk Telekom'un kullanımında olan, santralden evlere kadar giden bakır kablonun parası karşılığında işletmeci tarafından kiralınması. O zaman ne oluyor; işletmecinin Türk Telekom'a bağımlılığı en aza iniyor. Aboneye giden kabloyu kiralyorsunuz, internete çıkışı da siz kendiniz sağlıyorsunuz. Bu da bir adım. Bunu yaptıktan sonra da kendi şebekenizi döşemeye başlıyorsunuz ve tamamıyla ayrı, yani herhangi bir konuda yerleşik işletmeciye veya başka bir işletmeciye dayalı olmayan bir modele geçiyorsunuz ki istenen bu zaten, altyapıya dayalı rekabet dediğimiz şey de bu.

Avrupa Birliği ile kendimizi karşılaştırdığımızda şunu görüyoruz; AB'de al-sat yüzde 6 oranında kullanılıyor, bizde binde 6. Veri akış erişimi Avrupa Birliği'nde yüzde 12 oranında kullanıyor, bizde yüzde 99. YAPA adını verdiğimiz bakır kablonun kiralınması yöntemi AB'de yüzde 80 oranında kullanılıyor, bizdeyse onbinde 4. Yani biz ikinci basamaktan bir adım daha ileriye geçememiştir, Avrupa Birliği ise üçüncü dördüncü adımlara geçmiş. Burada tabii kendi şebekesini yapanları da koymadık, bu da ayrı bir inceleme konusu. Bu rakamlar, bize aslında ülkemizde düzenleyici kurum tarafından ikinci basamakta kalınmasının zorlandığını gösteriyor.

Fiber, biraz önce bahsettim, fiber ne kadar şu anda? Baktığımız zaman, Türk Telekom'a ait olan fiber uzunluğu 2014 yılında 192 bin kilometre, Superonline, Vodafonenet, Grid Telekom veya TürkNet gibi alternatif işletmecilerin toplam fiber uzunluğu 52 bin kilometre. Bunu oranlarsak eğer, alternatiflerin cirola-

rına göre daha da çok yatırım yaptığını buradan görebiliyoruz. Fiber internet abone sayısı, biraz önce bildiri içerisinde de okundu, toplam abone sayısı içinde yüzde 16 seviyelerine gelmiş durumdayız.

Burada bambaşka bir şeye daha dikkat çekmek istiyorum: Elektronik haberleşme alanında bir işi yapabilmek için birçok kurala uyulması gerekiyor. Bu kurallar nelerdir, kim tarafından yapılır; devletimiz tarafından yapılır. Bunun için Kurum kurulmuştur, Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumu. Mesela bu tüketiciler hakları konusundaki kurallar çok dikkat çekici. Burada Bilgi Teknolojileri Kurumu ve bu Kurumun Tüketici Hakları Dairesi var, bunun yönetmelikleri var, mevzuatı var, işletmeciler de ona uymakla yükümlü, zaten de uyuyorlar. Öbür taraftan Gümrük ve Ticaret Bakanlığı yeni bir Tüketici Kanunu çıkardı. O Tüketici Kanunu şemsiye bir kanun, tüm alanlarda geçerli olduğu gibi, telekom alanında da geçerli. Ama şöyle bir durum ortaya çıkıyor: Aynı alanda iki ayrı düzenleme yapılmış oluyor, hem de bunlar bazı yerlerde çelişiyor. Bu kanun çıkarken biz dedik, “Bu kanunu değiştirmek lazım; işletmeciler BTK’nın kurallarına uyacak yoksa yeni Tüketici Kanununa mı uyacak?” Başka alanda da benzer şeyler var, ama çok çarpıcı olduğu için bu örneği seçtim. Diyor ki Gümrük Bakanlığı, “Benim kuralıma uyacaksın” diyor. Sana uyarsam, BTK’nın kuralına uyamama durumu ortaya çıkıyor, çelişkiler var mevzuat arasında.

Mesela bir işletmecinin diyelim ki bir kusuru oldu, tüketiciye karşı bir kusuru oldu; BTK geliyor, bir ceza kesiyor, Gümrük Bakanlığı ayrı bir ceza kesiyor. Aynı suçtan iki tane ceza ödeniyor, hukukçu arkadaşların dikkatine sunarım. Bu, şu anlama geliyor: Tüketiciye tabii ki herkesin saygısı sonsuz, en önemli şey tüketici, onlar için yapılıyor zaten her şey, ama bu kurallara uymak için harcadığınız paranın da sürekli tüketiciden çıktığı da hiçbir zaman unutulmamalı. Yani her şeyin bir bedeli var; 10 kişiyle yaptığınız bir işi 100 kişiyle yapmaya başlarsanız, tüketicinin hakkını koruyacağım diye, onun bir maliyeti var, o da tarifeye yansıyor, bunun başka bir yöntemi yok. Dolayısıyla bir karmaşa düzeni var, kimin hangi kuralına nasıl uyulacağına ilişkin bir belirsizlik var, ona dikkat çekmek için bunu da söylemek istedim.

Yine az önce konuşuldu, internet tabanlı hizmetler; OTT deniliyor, ağ üzeri hizmetler, bunlar artık hepimizin günlük yaşantısına girdi. Bunlar nedir; Google, Whatsapp, Skype vesaire gibi, yani işletmeci olmadan mesajlaşma hizmeti veya ses hizmeti veya görüntü hizmeti veya film seyretme hizmeti veya video izleme hizmeti gibi şeyler var. Bunların tamamına yakını ABD şirketleri tarafından sunuluyor. Amerikan şirketi geliyor ülkemizdeki herkese bu hizmeti rahatça veriyor, mesela burada hepimizin cebindeki telefonda var Whatsapp, bunu hepimiz kullanıyoruz. Ancak yerli bir işletmeci, Whatsapp türü bir hizmet vermeye kalktığı zaman, bunu sunmaya kalktığı zaman -artık teknolojik olarak hepimizin yapabileceği bir şey- başına gelmeyen kalmıyor. Dolayısıyla bunların eşit şartlara getirilmesi lazım, yani niye hep Amerikan şirketlerine para kazandırıyoruz ki, niye Türkiye’de Whatsapp ya da başka bir şey çıkmıyor

ki? Çıkamıyor; yabancı kaynaklı hizmetlerin, örneğin Whatsapp'ın üzerinde bir düzenleme yok, tamamıyla serbest. Bizden birisi yapmaya kalktığı zaman, az önce bahsettiğim gibi, tüketiciden tutun da güvenliğe kadar çok sayıda düzenlemeye uymakla yükümlü tutuluyor. Yabancı kaynaklı hizmetler veren şirketler vergi ödemiyor, bizimki kazandığının 2 katı kadar vergi ödüyor. Yabancı kaynaklı hizmetler için bu şirketlerin yatırım yapması gerekmiyor, bunlar zaten hazır, internet üzerinden veriliyor. Yabancılar yasal dinleme düzenlemelerine tabi değil, yerli olanı ise her türlü düzenlemeye tabi. Onlar uymadığı zaman hiçbir şey yapamıyorsunuz, ama bizimkiler uymadığı zaman kapatıveriyorsunuz adamın şirketini, böyle garip bir durumumuz var.

Biraz uzattım, ama bu, şunları getiriyor: Bizim bakış açımızı değiştirmemiz lazım, yani 2000 yılında çıkan kanunda yazan ya da orada amaçlanan şeylerle artık bugün geldiğimiz nokta, bambaşka bir nokta. Onun için birtakım önerilerimiz var burada, ama tamamıyla radikal bir şeyler yapmak lazım. Aksi halde böyle gelir böyle gider, daha da farklı bir şey olmaz.

Teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI- Rıdvan Beye sunumu için çok teşekkür ediyoruz.

100 küsur yılda oluşturduğumuz telekomünikasyon altyapısını özelleştirip bir şirkete verdik ama rekabet ve tüketici hakları konusunda ciddi sıkıntıların olduğu gözüküyor. Verilen rakamlardan da onu gördük. Bir de “Türkiye’den neden Whatsapp, Google ya da başka bir uygulama çıkmıyor?” sorusunun yanıtını da böylece anlamış olduk. Hani hep verilen bir örnek vardır; yaban kazlarıyla kümesteki kazlar konusunda. Yaban kazlarına kimse bir şey yapamıyor ama kümesteki kazları daha doğmadan yola başlıyoruz gibi gözüküyor.

Sırada Füsün Hanım var. Füsün Hanımı kısaca tanıtmak gerekirse, kendisi Ege Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü’nden mezun. İstanbul Teknik Üniversitesi Nükleer Enstitüsü’nde de yüksek lisans yapmış. Türkiye’nin ilk ISP’lerinden ALNET’in de Genel Müdürlüğünü yapmış. 2000 yılından bu yana da sektörün en önemli basın kuruluşlarından birisi olan turk-internet.com’un da yayıncısı. Haberleşme ve bilişim sektörünün nabzını en iyi tutan insanlardan birisidir. Ben kendisini önceden tanıımıyordum, ilk defa burada tanıştım ama yazılarını sürekli takip ederim. Ayrıca kendisi Ulaştırma Bakanlığı tarafından kurulan İnternet Kurulu’nun 30 üyesinden de birisi.

FÜSÜN NEBİL- Şimdi değil.

OTURUM BAŞKANI- Çıktınız mı?

FÜSÜN NEBİL- Onlar küçülttüler, 5 kişiye düşürdüler.

OTURUM BAŞKANI- Böylece daha demokratik olmuş demek ki! Kendisi Eylül

2001’de de Birleşmiş Milletler tarafından, 9 başarılı Türk iş kadınından birisi olarak seçilmiş. Kendisini sunumunu yapmak üzere davet ediyorum.

FÜSUN NEBİL (Türk.internet.com)- Gökhan Bey; öncelikle söyleyeyim, Türkiye’den de bir Whatsapp çıktı, birkaç tane çıktı. En belirgin örneği Argela, bu 4G baz istasyonlarını da yapan Argela. TURKCELL’e böyle bir uygulamayı, özellikle yurtdışından giden, Amerika’ya giden kişilerin Türkiye ile haberleşmesi için yaptı. Ancak BTK’dan izin alamadı, izin alamamasının temel nedeni de “Türk Telekom’un gelirleri düşmesin” idi.

Benim konuşmam site engellemeleri üzerine, ama teması “farkındalık” ve “hep beraber” şeklinde iki kelime üzerine olacak. Rıdvan Beyle de senelerdir aynı sektördeyiz, anlattıklarını biliyorum, ama bir daha dinleyince daha da üzüldüm. Çok sorun var, bunlar hepimizin hayatını etkiliyor. Nasıl etkiliyor? Örneğin 34 liralık cep telefonu görüşmesi yaptığınız zaman 100 lira ödüyorsunuz. Size Rıdvan Bey, “14 milyarlık ciro, 14 milyarlık vergi” dedi, ama benim söylediğim rakamın içinde ilk tesis ücreti filan, hepsi dâhil, o toplamını söyledi. Dolayısıyla 34 liralık konuşup 100 lira ödemekten memnun musunuz? İkinci, telefonlarınızın dinlenmesinden, her konuştuğunuzun dinlenmesinden, takibinden memnun musunuz? Bu yüzden bu konuların farkında olunması lazım, ama burada toplanan kişi sayısı çok az. Hepinize geldiğiniz için teşekkür ederim. EMO’ya ve Gökhan Bey’e de teşekkür ederiz, böyle bir günü düzenlediğiniz için. Ama Elektrik Mühendisleri Odası’nın üyelerinin çoğu telekom sektöründe çalışıyor diye düşünüyorum. Bu konularla lütfen daha fazla ilgilenin, üstüne düşün.

Sunumuma başlamadan önce, farkındalığı anlamak için yine de bir soru sormak istiyorum: Türk Telekom’un kullandığı şebeke, altyapı -bakır kablolar, ki 2005 yılında 30 milyon kilometreydi- kime ait? İçinizde cevap verecek bir arkadaşımız var mı?

SALONDAN- Devlete ait.

SALONDAN- Şirket aldı ya şimdi yüzde 50’yi, kullandığı sürece ona ait, ondan sonra tekrar herhalde Telekom’a kalacak.

FÜSUN NEBİL- Doğru cevap, devlete ait, bize ait, halka ait, sonuçta onu di-

ğer operatör firmalarla paylaşmak zorunda, ama paylaşmıyor. Bunun nedeni bizleriz, farkındalığımız zayıf, işi takip etmiyoruz. Şu internet siteleriyle ilgili konunun içinde size bazı şeyler zaten anlatacağım.

İnternet site kapatmalarına baktığımız zaman, 5 tane faz görüyoruz. Ben 2007-2014 arasında site engellemeleri konusunda 7 tane çalıştay düzenledim. Bu çalıştayların bir kısmını Ankara Barosu'yla, bir kısmını da Barolar Birliği'yle birlikte yaptık. İlgili savcılar, hâkimler, TİB katıldı. Bu konuya çok hâkimim, o yüzden de böyle bir tanımlama yapmayı kendimize hak görüyorum.

İlk faz 2005 öncesiydi. İkinci Faz 2005 yılı ki, aynı zamanda MÜYAP kapatmaları diye bir olayı da tanımlıyor. Birazdan size göstereceğim zaten ne olduğunu. Üçüncü Faz 2006-2007 arası UYAP sonrası, TİB'in daha devreye girmeden önceki durumu. 4'üncü Faz 2008'den 2014'e kadar, ki bu 2014 dediğim, biliyorsunuz, şu 17 Aralık hikâyesi, TİB yönetti site engellemelerini. Bu arada 2011'de de "güvenli internet" diye bir şey girdi hayatımıza. 5'inci Faz ise 2014'ten sonra. Zaten hepinizin bildiği torba kanunlar dönemi var.

2005 öncesine bir bakalım beraber: 2005 öncesinde site kapatmaları konusunda çok önemli bir olay yok arkadaşlar, münferit olaylar var; 1999'da Superonline'da bir foruma "Kürdistan" yazıldı diye, forumun yöneticisi Coşkun Ak'ın 40 ay hapse mahkûm olması konusu var örneğin. 2001'de RTÜK Kanununa internet yayıncılığı eklenmeye çalışıldı, saçma sapan "Her gün web sitesinin tüm sayfaları basılıp valiliğe verilecek" falan gibi maddeler vardı. 2002'de cehennem.org; -ben kendileriyle görüştüm o zamanlar, bazı çocuklar kanunsuz kredi kart bilgileri satışı falan yapıyorlardı; forumlarda yapıyordu, o yüzden kapatıldı. 2002'de yolsuzluk.com engellendi. Bir albay hakkında yolsuzluk yaptığına dair birtakım belgeler yayımlanmıştı, askeri mahkemece kapatıldı. 2004'te Şanlıurfa Valisi, hostingciyi dava etti, kendisi aleyhine yazılan bir şeyle ilgili. Bir de biraz sonra daha detaylı, karşılaştırmalı vereceğim size, Ekşi Sözlük engellemesi, sayfa engelleme var 2004'te. Yani 2005 öncesi önemli bir şey yok gibi.

İkinci Faz'a bakarsak; 2005'te TİB kuruldu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı. TİB, BTK altında kuruldu, neden; çünkü BTK'nın acayip parası var. BTK, bilmiyorum farkında mısınız, 2004'teki bütçesi 1.7 milyar TL idi. Bu bütçe nereden geliyor; devletten değil, bu bütçe tamamen telekom firmalarından alınan lisans paraları, yıllık aidatlar, cirosundan birtakım paralar alınıyor. Merak eden varsa, Rıdvan Bey'den detayını alabilir. BTK'nın bu kadar parası olduğundan, telefon dinlemeleri için gereken altyapıyı finanse etmek için onun altına koydular. Uzunca bir süre TİB ve BTK, aslında birbiriyle ilişkili de değildi, bu 17 Aralık olaylarından sonra biraz daha BTK'nın altına giriyor gibi gözüktüler, ama daha çok MİT'in altında olduğunu düşünüyoruz hepimiz.

Telefon dinlemelerini koordine etmesi için kurulan TİB'in Başkanlığına 2005'te Fethi Şimşek atandı. Fethi Şimşek bir savcıdır, şimdi de Yargıtay'da yanılmıyorsam. 2007'de de 5651 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra, İnternet Da-

iresi diye bir şey eklendi TİB'e ve başına da Osman Nihat Şen atandı. Osman Nihat Şen, şu anda telefon dinlemeleri çerçevesinde hapiste, kadronun bir kısmı da öyle.

2005-2006 MÜYAP engellemeleri, bence bizim bu site engellemeleri tarihinde bir kilometre taşıdır, kötü anlamda. 2005'in ilk 5 ayında bandrol satışlarının yarı yarıya düştüğünü görünce MÜYAP, yani Müzik Yapımcıları Derneği, 2005 Haziran'ında bir ekip kurdu ve MP3 yayınlayan sitelere karşı harekete geçti. Şöyle ki; çeşitli firmalarda çalışan webmasterlar, yanı sıra kendilerine de web sayfaları açabiliyorlar. 2000 küsurlarda seks sitesi açmak çok modaydı, yani bunlara Avustralyalı bir adam içerik sağlıyordu, bütün dünyaya, porno anlamında, kendisi reklâmdan pay alıp webmasterlar da kredi kartlarından pay alıyorlardı. Zaten kredi kartı, çalıntı olanı, demin söylediğim cehennem ağı falan da oradan çıkmıştı. Ama bu çocukların siteye trafik çekmek için MP3 koymaları cazip oluyordu; "Tarkan'ın filan MP3'ü" diyor, Google'da aradığınızda buluyordunuz. MÜYAP bunları engellemeye başladı. Bunun için bu çocukları arıyorlar telefondan, "Telif hakkı ödeyeceksin şu kadar lira" deyince, bu çocuklar zaten 3 kuruş, 5 kuruş kazanıyorlar, sitelerinden telefon vs. bilgilerini kaldırdılar. Kaldırınca ve ulaşılamaz olunca, MÜYAP mahkemeye gidip, "Bandrol satışları düşüyor" deyip bunlara toptan kapatma kararları aldırdı, bu açıdan tarihidir. Dünya'da pek rastlanmayan toptan site kapatmaları Türk hukukuna soka MÜYAP'tır. Örneğin, ondan öncesinde Ekşi Sözlük sitesi, Adnan Oktar'ın bir şikâyeti var 2005 öncesi. Sadece ilgili içeriğin çıkarılması istenmişti. Fakat bu MÜYAP kapatmaları bir emsal karar oluşturdu, oradan sonra sitelerin tamamı kapatılmaya başlandı. Ekşi Sözlük için 2005 sonrasında Adnan Oktar'ın şikâyetleri de toptan kapatma şeklinde dönüştü.

Bu arada bakın, bir ilginç not daha söyleyeceğim size, maalesef halk olarak, farkındalık anlamında bu konuda da çok kötüyüz: ADSL öncesinde, yani 2004 öncesinde Türk Telekom'un abone sayısı düşüktü, Süperonline, Türk.Net gibi firmalar iyi durumdaydılar. Bu 2004'teki Ekşi Sözlük kapatılması komiktir, Aralık ayında yapılmış. Ekşi Sözlüğün kendisi Türk Telekom'un siteye erişimi engellediğini Mart'ta fark ediyor, soruyorlar ama Türk Telekom'dan cevap alamıyorlar. Mayıs 2004'te okuyucularımızdan birileri sordu, "Ekşi Sözlüğe ulaşamıyoruz" diye. Biz onun üzerine turk-internet.com olarak Türk Telekom'a sorduk, ilgili içerik konusunda bilgi alıp onu Ekşi Sözlüğe aktardık. Ondan sonra içerik kaldırılıp site açıldı. Yani tekel internet servisi kullanmak, aynı zamanda kendi ayağınıza kement takmak demek, dolayısıyla sansürü destekliyor olmak demek, onu da not olarak iletiyorum.

Dördüncü Faz yani 5651'e giden yolun en önemli bacağı, 2006 Ocak'ında İstanbul'da bilişim polisinin oluşturulmasıdır. Bu polis, daha çok Interpol üzerinden gelen talepler nedeniyle tabii mecburen kuruldu, ama Türk vatandaşlarından da şikâyetler vardı. Bu bölüm, 2006'da, o zamana kadar gelmiş tüm şikâyetleri sınıflandırarak... Örneğin önce finansal suçlarla ilgilendiler, daha sonra

çocuk pornosu ve üst üste tutuklanmalar oldu, hatırlayın. Sanki böyle “aman Allah’ım, sapıklar sarmış Türkiye’yi” gibi bir düşünce oluştu. İşte o aşamada 5651 sayılı Kanun çalışmaları başlatıldı.

Bu aşamaya kadar -dedim ya, benim konuşmam farkındalık konusunda- sivil toplum ne yaptı, ona bakalım. Biz maalesef tedbir alamıyoruz, proaktif davranamıyoruz, yani önceden olayları görmekte zayıfız. O dönemde 34 maddelik bir kanun tasarısı çalışılıyordu; çalışan komisyonda internetçiler de vardı, ama devamlı olarak muhaliflikten, “Şurası şöyle, burası böyle...” demekten, bu kanun 1,5 yıl çıkarılamadı, o yüzden de Ulaştırma Bakanlığı’nda, hiç ilgisi olmayan kişiler acilen oturup 5651’i yazdılar. Tekrarlayayım; internetçiler arasında bile farkındalık zayıftı, yani sorunların tespitleri, çözümü devletten beklendi. İnternet’te gerçek hayatta olduğu gibi tabi ki sorunlu alanlar var. Ama hukukçular ya da internetçiler, onların çözümü için anlamlı çalışma yapamadılar. Birlikte çalışma çok zayıftı. Ben 2000 yılında İnternet ve Hukuk Platformu diye bir şey kurdum, çalışan insan sayısı çok zayıftı. MÜYAP engellemeleri nasıl çalıştı; aslında göremedik, ben de dâhil.

9 Katalog Suç

- 5651 sayılı kanunun 8ci maddesinde yer alan;
  - * İntihara Yönlendirme
  - Çocukların Cinsel İstismarı
  - Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Alımını Kolaylaştırma
  - Sağlık için Tehlikeli Madde Temini
  - Müstehcenlik
  - Fuhuş
  - Kumar Oynanması için yer ve imkan sağlama
  - Atatürk Aleyhine işlenen suçlar

Bilgi Üniversitesi FSN - 16 Mart 2015

2’inci Faz dediğimiz yıllar, yani 2005-2007 arasındaki engellemeler, Adnan Oktar’ın Ekşi Sözlüğe ve MÜYAP’ın yaptığı, bunların hepsi 5651’e giden yolu döşedi. Bu kanun Ulaştırma Bakanlığı tarafından 2006 sonunda hazırlandı. TİB’in altına -TİB zaten kuruluydu- telefon dinleme için İnternet Dairesi ilave oldu. Mayıs 2007’de ka-

nun Meclis’ten geçti, yönetmeliklerin hazırlanmasıyla birlikte Kasım 2007’de de yürürlüğe girdi. Burada 9 katalog suç vardı arkadaşlar, sunumda bunları görüyorsunuz. Bu suçlarla ilgili kapatma verilebiliyordu. Kim veriyordu: TİB, resen veriyordu. TİB’in dışında da kapatma, bu resen’in dışında mahkemeler tarafından zaten yapılıyordu, en başta telif hakları nedeniyle. Bu arada buradaki suça bakarsanız, bunların arasında telif hakları tabii ki yok; müstehcenlik, fuhuş, sağlık için tehlikeli madde, Atatürk aleyhine suçlar, kumar, intihar, böyle şeyler.

Bu suçların dışında, aynı kanunla toplu kullanım ilkesi diye bir şey tanımlandı. Bunu internet kafeler için tanımladılar, internet kafelere giden çocukları koruma amacıyla yapıldı. Burada filtrelelere takılan kelimeler var, o kelimelere ait siteler engellenmiş oluyor, gelmiyor. Bugün Türkiye’de kaç tane internet kafe var; 25-30 bin arası olduğu düşünülüyor. Bunların arasında kayıtlı olmayanlar da var, TİB’in sayfasında 25 bin tane var bu arada, bakarsanız; 30-35 bin olabilir diye düşünülüyor. Bunlar bu filtreleri kullanmak zorunluluğunda. Bu filtreler TİB’de çalışılıyor, merkezi bir veritabanından, yani devletin onayladığı sitelere ulaşılabilir. Bu nedenle de filtre geliştiren firmalar TİB’den onay almak zorundadır. 9 tane firma onay almış durumdadır.

Bu döneme bakalım, 5651 sayılı Kanununun hazırlık döneminde sivil toplum nasıl davrandı? Öncesinde karşı hazırlık yapılmadı dediğimiz kanun konusunda, sorunlar izlenmedi, çözüm önerilmedi, farkındalık çalışılmadı. Bu arada TBMM’yi hiç takip etmiyoruz. Onları ben İnternet Kanununda, geçen sene başında TBMM’ye gidip muhalefetle, yani CHP ve MHP ile görüştüm. Şunu anladım: Bu insanları yani milletvekillerini bilgi olarak beslemek zorundayız. Örneğin 2014 başındaki torba kanun konusunda, daha önce aldığım bilgide, alt komisyonda durdurulabileceği söylenmişti bana. “Sayısız konuşma hakkı, isteyen konuşabiliyor, o yüzden orada durdurulur” denilmişti. Ama tam bir saatte komisyondan geçti. Meclis’e gittiğimde bunu sordum, biz uzaktan AKP, MHP, CHP diye ayırıyoruz, ama bunlar aynı zamanda aynı sıraları paylaşan sınıf arkadaşları gibiler, birbirlerinin koluna giriyorlar ve diyorlar ki, “Bak, biz kanunu özel hayatı korumak, kasetleri önlemek için getiriyoruz.” O insanları biz beslemediğimiz zaman, biz gittiğimizde, bize sordukları sorular bunlar oldu, “Nasıl engelleyeceksiniz bunu?” diyorlar. Onun için hepimizin TBMM’yi takip etmesi ve bilgilendirmesi lazım.

4’üncü Fazda TİB, 2007-2014 arasında ne yaptı? 9 katalog suç ve toplu kullanıcılara filtre ile uğraştı. Bu arada enteresan bir şeyi söyleyeyim size: 2009 yılında Anayasa Mahkemesi, “TİB başkanını Başbakanın ataması”nı iptal etti, bir de böyle bir konu var. 2011 Şubat’ında güvenli internet devreye alındı. Güvenli internet ne, hatırlıyor musunuz; aleyhinde İstanbul’da 50 bin kişi yürüdü, hatırlıyor musunuz? Güvenli internet, şu kullandığınız internet servis sağlayıcı firmanın sizin göreceğiniz sitelere karar vermesi demek. Bu, ilk başta bayağı kapsamlı bir şeydi; fakat o 50 bin kişilik yürüyüş ve diğer protestolar sonucunda karar verme opsiyonu getirildi, yani istiyorsanız filtre kullanırsınız, istemiyorsanız kullanmazsınız haline dönüştü. Halbuki başta böyle değildi. Bugün 2 milyona yakın kişinin güvenli internet kullandığı bilgisi var bizde, genellikle de Türk Telekom aboneleri.

2011’de sansüre giden bir şey daha oldu. TİB tarafından Hosting firmalarına kelime listesi gönderildi. Bu gelişmelerin hepsi, dikkat ederseniz, internet kafelerde elde edilen tecrübenin sonucu, yani bunlar adım adım geliyor. Bu adım adım gelmeye karşısına yani bizim -halk- tarafa baktığınızda, hiçbir şey yok.

Bu arada birtakım rakamlar tabii ortalıkta var, ama size bir örnek olması açısından, 23 Kasım 2007 ile 18 Ağustos 2008 arasında TİB'in kendisinin açıkladığı resen engellemeleri getirdim, 612 adetti. Dikkat ederseniz, TİB'in resen engellemelerinin büyük bir çoğunluğu müstehcenlik ve fuhuş konusunda. Tabii orada şunu sormak lazım: Kime göre, ne kadar müstehcen? Bunu bilemiyoruz. 289 da çocuk istismarı var, tabii bu konu çok önemli, istisnasız kabul ederiz bunun önemini diye düşünüyorum.

Bu arada bir başka konuya dikkatinizi çekmek istiyorum; ihbar sayısının yüksekliği. Yine aynı tarihler arası için yayınlandı; dikkat ederseniz, en altta toplama bakın, 11 bin 494 adet ihbar var ve bunun sadece 612'si kapatmayla sonuçlanmış. Bu da enteresan bir konu.

OTURUM BAŞKANI- Belki 11 bin kişi, 612 tane siteyi şikâyet etmiştir.

FÜSUN NEBİL- Değil.

Bir de bunlar TİB'in resen kapatmalarıydı. Bir de aynı süreçte mahkeme kapatmalarına bakalım. Buradaki çarpıcı konu şu: Dikkat ederseniz, 1/3'ü kadar kapatılmış ve kapatmalardan büyük çoğunluğu Atatürk aleyhine, müstehcenlik ve fuhuş ikinci sırada, çocuk istismarı da var. Yıl olarak da 2005-2008 arasındaki sayıları biliyoruz. 2005 ve 2006 sayıları Türk Telekom'dan alınmış rakamlardır, biz almıştık, sormuştuk, dolayısıyla sayılar böyleydi.

Bu dönemde biz üstümüze düşen görevi yerine getirmeye çalıştık ve geniş katılımlı Sapanca ve Kartepe'de size demin bahsettiğim, benim de düzenleyicilerinden biri olduğum çalıştaylar yapıldı. Bu çalıştaylar çok yararlıydı. İlgili savcılar, internetçiler, avukatlar ve TİB bir aradaydık. Mesela demin Başkan ifade etti, “şu anda sorunlardan biri, ön sayfada mahkeme kararı belirtilmiyor”, o zaman da belirtilmiyordu. Kartepe Çalıştayı sonrası avukatların talebiyle mahkeme kararlarının kullanılması başlamıştı, şimdi yine kaldırdılar. O çalıştayların bir yararı mesela buydu. TİB İnternet Daire Başkanı Osman Nihat Şen, tabii her şeyi yapamıyordu, ama yaklaşımı olumluydu arkadaşlar, onu burada söylemek lazım. Sivil toplumun tepkisi ise eleştiri yönündeydi, yani çözüm yoktu, sadece eleştiriyordu.

Çok önemli bir gelişme, demin size söylediğim gibi, BTK Şubat 2011'de profil kararı açıkladı. 5 tane profil vardı ilk başta: Aile filtresi, çocuk ve yurtdışı filtresi, bilmem ne filtresi diye. TİB, arkasından Nisan ayında hosting firmalarına yine 3 grup kelime bildirimi yaptı, bu kelimeler geçen siteler engellenecek diye.

Sonuçta o dönemde 50 bin kişi protesto etti ve bu çok etkili oldu, bunu özellikle söylüyorum. Etkili oluyor arkadaşlar, böyle bir izlenim var. Halkın sorunla ilgilenmesi lazım.

5'inci Faza bakarsak da, Gezi, işte asıl önemli konu burada. Gezi Parkı olaylarının hemen sonrasında BTK, 18 Temmuz'da bir karar aldı. Bu karar, çok ters bir karardı. Diyor ki ISP'lere, "Trafığınızın tamamını getirin bize, Ankara'ya teslim edin." Onun anlamı şu: eskiden kim suçluysa ya da suç şüphesi varsa, onun dinlenmesi gerekirken, şimdi herkesin kayıt altına alınması isteniyor. Yani siz herhangi bir tarihte istenmeyen bir şekilde hareket ettiğiniz zaman, gidip kayıtlarınıza da bakılacak, o gün illa konuştuklarınıza değil, geçmişte ne konuştuğunuza da. 3 büyük firmanın trafiğini zaten teslim ettiği gözüküyor bu arada, onu da söyleyeyim, küçük firmalardan da istediler.

Küçük firmalar iki nedenle karşı çıktı. Bir tanesi, "bu büyük bir yatırım", ki firmalara "siz kendiniz yapacaksınız" deniliyordu. İkincisi de acıdır, Türk müşterileri değil, ama "yabancı müşterilerinin tepki göstereceğini, mahkemeye vereceklerini" söylediler ve hukuki bir gerekçe istediler. Onun üzerine Eylül'de bir kanun tasarısı hazırlandı, 15 Aralık'ta da TBMM'ye verildi. Bu kanun tasarısı, bu dinlemeyi hukuki hale getiriyordu. İşte tam o sırada 17 Aralık patladı. O nedenle 15 Aralık'taki Kanunun süreçten geçmesini bekleyemediler, başka bir kanun içine torba kanun şeklinde tıkadılar bu maddeleri ve alelacele Meclis'ten geçirdiler.

Bu dönemde TBMM'ye yönelik bilgilendirme yaptık, bayağı etkili oldu. CHP ve MHP her madde için tek tek soru önergesi verdiler. Anayasa Mahkemesi ve Danıştay başvuruları yapıldı. Fakat protesto gösterileri, Gezi Parkı'ndan sonra maalesef iyi gelmiyor. Kendi halkını takip, bütün dünya bunu yapıyor şu anda, NSA ile ortaya çıkan olaydı bu; fakat NSA'ın yetkisini 12 Mayıs'ta 5 gün evvel Amerikan Meclisi iptal etti arkadaşlar, ama Türkiye'de ESB diye bir şey kuruldu. Erişim Sağlayıcılar Birliği -aslında bir nevi polis mi- bu kanuna sivil inisiyatif görünümünde konuluyor, öyle bahsediyor, "sivil örgüt" diyor. Ama tüzüğünü BTK yazdı ve üyelerini de onlar seçtiler, herkesi seçmediler. Şirketler, burada Gökhan Bey bunu daha iyi anlatacaktır, buna karşı CHP de Anayasa Mahkemesi'ne başvurular yapıyor. Neden ESB; trafik tek noktadan yönetilmek isteniyor. Trafik bilgilerinin normal durumda mahkeme gidilmesiyle oluyor, şu anda ESB ile mümkün hale gelecek. Bu dönemde ESB konusunda sivil toplumda bir şey göremedik, bir tek TELKODER ve CHP bir şeyler yaptı.

Ama başka bir konu daha vardı; biz sadece site engellemelere bakıyoruz. "Net tarafsızlığı (Net Neutrality)" diye dünyada herkesin mücadele ettiği bir konu var, bu konuya bakmıyoruz. Örneğin Türk Telekom, bu

17-25 Aralık olaylarında bütün trafiğinizi kendi üstüne alıp oradan çıkarmaya kalktı. Dolayısıyla Twitter’da örneğin Fuat Avni’yi tespit etmeye çalıştı, böyle bir şey yapmaya çalıştı, tabii beceremedi, büyük probleme yol açtı, ama hâlâ şu anda böyle bir network üzerinde çalışılıyor.

Torba kanunlarla neler getirilmek istendiğini herhalde Gökhan Bey daha iyi anlatır. Sivil topluma bir karne verirse, ortanın altında, her konuda zayıf; farkındalık bir kere çok zayıf, birlikte davranmak çok zayıf. EMO bile daha yeni yapıyor, yapın Allah aşkına şu konuları...

Gülmek için de bir şey söyleyeyim: Bütün bunları yaparken, aslında bilgi birikimleri de çok düşük, o yüzden yoklama için kanun geçirdiklerinde 8-9 ay yapamadılar ve birilerinin tepindiği söylendi bize. Ne yapmak lazım; kanun süreçlerini takip edip siyasilere yakın temas ve bilgilendirme yapın, bu teknik bir konu. İnternet firmalarıyla yakın temas, kullanıcı olduğumuzu hatırlatalım. Halkın bilinçlendirilmesi lazım, hâkim ve savcılara eğitim lazım, yurtdışı gelişmelerin takibi lazım, üniversitelerde konuyla ilgili dersler lazım, özdenetim ve gerekiyorsa muhaliflik ve popülizm hatasına düşmeden kuralları koymak lazım.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Füsun Hanıma sunumu için çok teşekkür ediyoruz.

İnternet sitelerinin engellenmesi hadi bir yere kadar da bu son anlattığı, trafiğin tek noktada toplanması, geçmişe dönük olarak da incelenmesi, Erişim Sağlayıcıları Birliği’nin Tüzüğü’nün BTK tarafından yazılıp verilmesi, bir tür STK görünümü, “Sivil MİT” tarzında bir organizasyonun ortaya çıkması, hakikaten tüylerimizi diken diken eden konular. Bu konularda notumuzu da vermiş zaten, işte o zayıfı düzeltmemiz lazım, anlaşılan daha çok çalışmamız gerekiyor.

Sırada Gökhan Candoğan Bey var. Kendisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun, serbest avukatlık yapıyor. 2005 yılından bu yana da TELKODER’in avukatlığını yürütüyor. Biraz önce Füsun Hanımın bahsettiği çeşitli konulardaki Danıştay’dan, Anayasa Mahkemesi’nden ya da diğer mahkemelerden yapılan iptallerde ciddi katkıları var. Şimdi kendisinden bu konudaki bilgileri almak istiyoruz. Buyrun.

Av. GÖKHAN CANDOĞAN- Merhaba.

Uzun yıllar Elektrik Mühendisleri Odası’nda da avukatlık yapmıştım, sonunda başka bir başlıkta da olsun, burada olmak benim için çok anlamlı.

Rıdvan Bey ve Füsun Hanım genel olarak durumu ortaya koydu. Ben de mümkün olduğunca hukuka yansımaları Gezi’den, 2013’ten bu yana olan süreçle birlikte değerlendirmeye çalışacağım.

Elbette ki farkındalık çok önemli. Hepimiz akıllı telefonlar kullanıyoruz, hepimiz internete giriyoruz; internet olmadan çalışmıyoruz, cep telefonu olmadan var olmayı düşünmüyoruz. Ancak bu tür aletlerin, teknolojinin iki tarafı olduğunu ve bunlarla ilgili her konunun aslında son derece pozitif ve son derece negatif getirileri ile götürüleri olabileceğini düşünmemiz ve bunun farkında olmamız gerekiyor.

Ne olmuştu? Siyasi gündemde 2013'te Gezi oldu, 2013'ün sonunda 17-25 Aralık oldu. 2011 seçimlerinden sonra mevcut iktidar partisinin üçüncü dönemiyle birlikte giderek artmaya, yoğunlaşmaya başlayan otoriter eğilimler de siyasi gündem oldu. Biz bunları aslında birkaç alandaki yasal düzenlemelerde çok net görebiliriz. Belki bu sürecin yönetim yapısının ne kadar antidemokratik bir noktaya doğru gittiğini gösteren en önemli alan da telekomünikasyon sektörü oldu.

Örneğin; yanlışlıkla BTK web sayfasına herkese açık bir şekilde konulan bir TİB kararı oldu. Fusun Hanım bahsetti, bu karar yanlışlıkla web sayfasına konulmuş ve fark edilir edilmez hemen kaldırıldı. Burada işletmecilerin bütün trafiklerini istisnasız

bir şekilde fiziksel olarak götürüp TİB'e bağlaması öngörülüyordu. Arkasından açıklanmayan bir başka TİB kararı daha ortaya çıktı, yine aynı içerikte. Tabii bu totaliter eğilimli yönetim için çok beklenmedik bir hamle değildi. Gezi'de iletişimin yürüdüğü, insanların haberleştiği mecranın asıl olarak sosyal medya olması, aslında bütün tedbirleri de o alana yöneltmeye sebep oldu.

Tabii ki burada şunu düşünmek gerekiyor: Tüm devletler, Amerika, Avrupa dâhil, birtakım tedbirler alıyorlar bu süreçler için, yani bu sadece Türkiye'ye özgü bir mesele değil. Ancak örneğin bu işin Avrupa'da yapılaş şekli, iletişimin belli bir yüzdesinin indirilebilir ve takip edilebilir olmasına dair bir teknolojik altyapı kurulmasıdır. Türkiye'de bunun altyapısı zaten yoktur, sistemler dışarıdan getiriliyor ve istedikleri şey bu altyapıya aykırı olduğu için, böyle daha farklı çözümler üretme noktasına getirdiler.

Arkasından bu TİB kararını takip eden süreçte 17-25 patladı. 17-25 patladıktan sonra, hatırlarsanız, 2-3 tane yasada çok acil değişiklik yapıldı. Bunlardan bir tanesi, 5651 sayılı Kanunda erişim engellemeleriyle ilgiliydi. Bir tanesi de MİT Yasasıdır. Yani bu alanda yapılan değişikliklerin ne kadar önemli olduğunu gös-

teriyor. O dönem yine hatırlarsanız, hükümetin bir savaş hali psikolojisiyle, bir savunma psikolojisiyle hareket ettiğini ve bu 2-3 tane kanundaki değişikliği bir savaş aracı olarak, savunma aracı olarak kullandığını çok rahat söyleyebiliriz.

Bunlar oldu 2013'ün sonunda. 2014'te, Şubat'ta yasal değişiklikler gündeme geldi. Arkasından bir Anayasa Mahkemesi süreci yaşandı. Hatırlarsanız, Youtube ve Twitter'ın kapatılması söz konusu olmuştu. Anayasa Mahkemesi birtakım düzenlemeleri iptal ettikten sonra, bu kez yeniden aynı içerikte düzenlemeleri ve daha fazlasını içeren bir değişiklik gündeme geldi. O da son torba kanunla birlikte 2015'te kabul edildi. Böyle, siyasi gündemle örtüşen, siyasi gündemle birebir örtüşen bir alanla ilgili konuşuyoruz.

Sivil toplumun bu konuda çok geride kaldığı noktasında Füsün Hanıma ben de sonuna kadar katılmak durumundayım. Bu değişiklikler bir yönüyle teknik olarak algılanabilecekse de, aslında insan hakları örgütlerini de çok doğrudan ilgilendiriyor. Bir örnek vereceğim: Kişisel verilerin korunması meselesi, bugün insan haklarının en önemli başlıklarından bir tanesi ve biz, OECD ülkeleri arasında bu konuda bağımsız bir yasal düzenlemesi olmayan tek ülkeyiz ve 10 küsur yıldır Meclis'e sunulmuş ve sürekli kadük hale gelen en azından 3-4 tane tasarı var. En nihayetinde 5809 sayılı Kanunda kişisel verilerle ilgili maddeyi Anayasa Mahkemesi iptal etti, bir yıl bir süre verdi, o bir yıllık süre de doldu. Bununla ilgili alelacele çıkarılmış bir taslak vardı, komisyon toplantısına katıldık. Orada sivil toplum adına toplantıya katılan 15-20 tane temsilci vardı. Ancak İnsan Hakları Derneği, Mazlum-Der gibi birkaç dernek dışında, insan hakları boyutuyla bu düzenlemeyi takip edecek hiç kimse yoktu. Geri kalanların tamamı işletmecilerdi ve onların da üzerinde durdukları şey, kişisel verileri daha fazla işleyebilmek için yasal düzenlemede değişiklik yapılmasıydı.

Bu düzenlemelerin seyri ne oldu? Örneğin web sayfasında yanlışlıkla yayınlanan BTK kararının iptali için Danıştay'da dava açıldı. Danıştay, kısmi yürütmeyi durdurulması kararı verdi bu konuda, BTK'ya ve TİB'e verilen yetkilerin, yani bütün trafiğin aktarılmasına dair yetkinin hukuk dışı olduğunu, Anayasa'ya aykırı olduğunu söyledi.

Arkasından, 17-25'ten sonra, Şubat 2014'te yapılan yasal değişikliklerle Füsün Hanımın söylediği Erişim Sağlayıcıları Birliği kuruldu ve daha önce yasada olmayan, (öncesinde slaytta gösterilen 9 tane katalog suç dediğimiz suçlarla ilgili sadece erişimi engelleme söz konusu iken) özel hayatın gizliliği, kişilik haklarının korunması gibi, ucu bucağı belirsiz -bunlar çok geniş kavramlar- yeni erişim engelleme sebepleri ve yöntemleri içeren bir düzenleme yapıldı. Bu düzenleme, ne yazık ki sivil toplumla hiç konuşulmadan, tartışılmadan, bir anda Meclis gündemine geldi. Gelişi daha önce sunulan bir teklife dayalıydı, yine AKP milletvekillerinin hazırladığı, ama 7-8 ay öncesinden verilmiş ve bunları hiç içermeyen bir teklif. TBMM'de bir anda gündeme alındı ve inanılmaz değişikliklerle bambaşka bir metin ortaya çıktı, hızlıca yasallaştırıldı.

Erişim Sağlayıcıları Birliği (ESB) gerçekten çok önemli. Özel hukuk tüzelkişisi, işletmeciler tarafından kurulmuş bir örgüt ve mahkemelerden gelecek erişimi, engelleme kararını işletmeciler adına hızlı bir şekilde koordinasyonu sağlayarak uygulanmasını sağlayacak bir karar organı, süzgeci (kendine özgü) bir hukuk kurumu aslında.

da. ESB'nin kuruluşu ile ilgili de dava açıldı. Ardından kanun değişikliği yapıldı. Sonra tabii o süreçte çok ilginç şeyler oldu; bir taraftan bu içerikle ve bu yetkilerle bir kurum oluşturulması demokratik işleyişe aykırı olduğu için bir çalışma yapılırken, bir taraftan da bunun uygulanması halinde, en azından uygulamada biraz daha kontrol edilebilmesi amacıyla işletmecilerin büyük bir çoğunluğunun oluşturduğu bir hareket, bir tüzük çalışması başlatıldı. Çok zor olan bir şey başarıyla yüzün üzerinde işletmecinin imzaladığı bir tüzük ortaya çıktı. Ama bir taraftan da üç grup; Türk Telekom, TURKCELL ve Vodafone, en büyük gruplar, bunların 3-4 tane yavru şirketleriyle birlikte onun üzerinde şirket, bir başka tüzük çıkarttılar. Bu tüzük de Füsun Hanımın söylediği gibi, ilk olarak TİB tarafından hazırlanmış bir tüzüktü ve bu tüzüğü BTK, diğer tüzüğü hiç dikkate almaksızın onayladı...

ESB ile ilgili açılan davanın sonucunda, Danıştay, yürütmenin durdurulması kararı verdi. Kararda, bu şekilde hazırlanan/onaylanan bir tüzük ile ESB'nin oluşturulması çoğulculuğa aykırı bulundu. Bir taraftan bütün internet servis sağlayıcılarının üye olması zorunlu bir kurum, ama bir taraftan özel hukuk tüzelkişisi, yaptırım uygulama yetkisi var. Çok tuhaf bir organizmaydı bu ve "Kuruluşunda en azından işletmecilerin çoğunluğunu temsil eden bir tüzük önerisi varken, neden 3 tane şirketin önerdiği tüzüğü kabul ettiniz?" tartışması yapıldı. Danıştay, bu noktada yürütmenin durdurulması kararı verdi. Ardından kararın uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirmesini yaparken, Meclis'in son torba kanunlarından birisinin içine o az sayıdaki işletmeciyse tüzüğün hazırlanabileceğine dair bir hüküm konuldu ve yürürlük maddesine de şöyle bir hüküm eklendi: "Bu değişiklik Şubat 2014'ten itibaren yürürlüğe girecektir" denilerek mevcut ESB yapısı yasallaştırılmış oldu.

Tabii burada bunun tekrar kurulmuş olması ilginç olmakla birlikte, artık biz son dönemde çok temel hukuk kurumlarını bile tartışır hale geldik; çünkü bir kanun çıkardığınızda, bunu 1,5 yıl geriye yürütmek gibi bir şey hukuk mantığında yoktur. Bu, şuna benziyor: Bir tane kanun çıkarıp, "Türkiye'de Cumhuriyet hiç

kurulmamıştır, bu kanun 1920’den itibaren yürürlüğe girer” dersiniz, aynı şey aslında, sadece zaman dilimi biraz daha farklı. Yani hiçbir Meclis böyle bir şey yapamaz, ama bu bile artık Türkiye’de yapılır hale geldi.

Tabii ki bu düzenlemeyle ilgili ana muhalefet partisinin bir çalışması olduğunu duyduk, ayrıntılarını pek bilmiyoruz. Ancak devam eden davada Danıştay, bu düzenlemelerin Anayasa’ya aykırı olduğu kararını vererek Anayasa Mahkemesi’ne başvuru kararı aldı. Yakın bir zamanda bunun Anayasa Mahkemesi’ne gitmesini bekliyoruz.

Tabii bu arada bu değişiklikler kapsamında, yine Aralık 2014’te Rıdvan Beyin biraz bahsettiği 2 yönetmelik değişikliği oldu, bu alanda faaliyet yürütecek işletmecileri ayıklamak için yapılmış bir değişiklikti bu. Sabit telefon hizmeti sunmak için yetki alan ya da yetki alacak işletmecilere 1 milyon liralık asgari sermaye şartı getirildi. Daha önce kanunda öyle bir şey yoktu. İkincisi de TİB yükümlülükleri ile ilgili, yani dinlemedir, takiptir gibi konularda - son derece muğlaktır o madde. TİB’in kendi belirlediği koşulları sağlayamamak ya da o altyapıyı kuramamak halinde, en ağır yaptırım, yetkilendirmenin iptali, yani o alanda faaliyette bulunamamaya dair bir düzenleme yapıldı. O düzenlemenin hemen arkasından da sabit telefon hizmetleri alanında 200’e yakın işletmecinin lisansı bir anda iptal edildi ve TİB değişiklikleri nedeniyle de BTK tarafından yapılan denetimlerde çok ciddi bir sıkışma olduğunu görüyoruz.

Bütün bu değişiklikler, yani 2 yıla yayılabilecek, çok da uzun olmayan bir zaman diliminde yapıldı. Aslında 5651 sayılı Kanunda en az 3 tane değişiklik yapıldı, bir kısmını Anayasa Mahkemesi iptal etti. Anayasa Mahkemesi’nin iptal ettiği hükmü aynen tekrar yasalaştırdılar. Neydi bu; bir idari otoritenin, bir siyasi otoritenin erişim engelleme kararı verebilmesi. Anayasa Mahkemesi Şubat 2014’te yapılan değişikliği iptal etmişti. Ancak 2015’teki son torba kanunda getirilen değişikliklerle Başbakanın veya ilgili bakanların isteğiyle site kapatma şu anda Türkiye’de mümkün. Bunun çok basit hukuki yansımaları var. Mahkeme kararıyla erişime engelleme olduğunda, sistem var, işletmecilere bilmem “2. Sulh Ceza Mahkemesi’nin şu sayılı kararı gereği şu web sayfalarını engelleyeceksiniz” diye karar bildiriliyor işletmecilere, yani takip şansınız var en azından. Ama Başbakan ya da bakanın isteğiyle, siyasi otoritenin isteğiyle erişime engelleme yapılması şu demek: Çoğu zaman kimin isteğiyle ve hangi gerekçeyle olduğunu bilmeden bazı sitelere erişimi engelleme yükümlülüğü getirilmiş oluyor.

Burada şöyle de bir şey var: Bu karara karşı 24 saat içinde mahkemeye başvuracaksınız, mahkeme onaylamazsa kalkacak. Tabii bunların hepsi bir iş, biz de girdikçe gördük, yani böyle bir altyapı kurmanız lazım. Bunlar sürekli, örneğin günlük ortalama yanlış hatırlamıyorsam 500’e yakın erişime engelleme, URL engelleme kararı gidiyor işletmecilere ve bu çoğu durumda manuel/elle yapılan bir şey değil, otomatik bir takım yazılımlarla yapılan bir işlem. Dolayısıyla

sizin orada bu bakanlık kararını takip edip, örneğin hadi gerekçesini öğrendiniz diyelim ki, “24 saat içinde bir mahkeme kararı geldi mi, gelmedi mi, bu yasak kalktı mı, kalkmadı”yı takip edebilme şansınız yok ve mevcut bir siyasi iktidar yapısı düşünüldüğünde, çok daha kötüye kullanılabilecek bir mekanizmaya dönüşme ihtimali çok yüksek.

Elektronik haberleşme hukuku kişisel hak ve özgürlükler ve genel topluluk hakları açısından son derece önemli bir alan ve ne yazık ki biz bunun çok farkında değiliz gibi geliyor. Sadece iki yıllık sürede yapılanlar ortada. Bu geldiğimiz nokta biraz daha bu şekilde devam edecek olursa, bu alanda alternatif işletmeciler dediğimiz, tekel dışı işletmecilerin kalması pek mümkün görünmüyor. Bunun çok ciddi handikapları var; çok büyük şirketler diyorsunuz, onların siyasete yön verdiğini düşünüyorsunuz, ama Türkiye’de bu çok büyük dediğiniz şirketler, siyasi iktidara doğrudan en kolaylıkla boyun eğen işletmeciler oluyor, ESB’nin oluşumunda olduğu gibi.

Dolayısıyla daha fazla ilgiyi hak eden, çünkü hepimizin yaşam alanlarını çok doğrudan ilgilendiriyor, özellikle temel hak ve özgürlükler yönünden bu konuya duyarlı siyasetçilerin ve sivil toplum kuruluşlarının mutlaka topa girmesinin gerektiği bir çalışma alanı.

Benim şu anda söyleyeceklerim bu kadar. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Gökhan Beye çok teşekkür ederiz. Ancak verdiği örneği her yerde kullanmamasını rica ediyoruz. Çünkü “Türkiye’de Cumhuriyet yoktur, kurulmamıştır, bu kanun da 1923’ten bu yana geçerlidir” çok tehlikeli bir şey, birilerinin aklına karpuz kabuğu düşürmeyelim, diyorum.

Sırada Tacidar Bey var. Tacidar Seyhan, Çukurova Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü’nden mezun. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde endüstriyel planlama alanında yüksek lisans yapmış. 1987-2002 yılları arasında bilgisayar teknolojileri konusunda eğitim kurumları açıp işletmiş. Aynı süreç içinde yazılım ve donanım alanlarında da çeşitli çalışmalar yürütmüş. Kendisi, 22 ve 23. dönem CHP Adana Milletvekili. Meclis’te bulunduğu süre içinde Enerji ve Tabii Kaynaklar ve Bilgi Teknolojileri Komisyonu’nda çalışmış, hatta bilgi teknolojileri konusunda da sözcü olarak görev yapmış, Yasadışı Dinlemeler Komisyonu üyeliği de var. Sözü kendisine bırakıyorum.

TACİDAR SEYHAN (22-23. Dönem CHP Adana Milletvekili)- Çok teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar; hem bir uzman olarak hem de bir siyasetçi olarak değerlendirmek istiyorum. Bu nedenle arkadaşlarımla konuşmaları da benim için son derece önemli, onların konuşmalarına da kısa kısa değinerek devam etmek istiyorum.

Özellikle Rıdvan Bey, iletişim altyapısındaki rekabetten bahsetti. Doğru TEL-KODER, 2002’den sonra görev yaptığım dönemlerde çok sık iletişim içerisinde olduğum bir dernekti, gayretlerini biliyorum. Yüzde 1’lerden buralara geldi, büyük bir gelişme, ama yeterli mi... hayır, değil. Çoğulcu demokrasilerde rekabet çok önemli, bunun yüzde 50’lere çıkarılmasından yanayım, ama çok umudum yok. Bir siyasetçi olarak bunun nedenlerini anlatırım, aslında arkadaşların konuşmalarının içerisinde de vardı. Bu altyapıyla ilgili ciddi endişeleri vardı, bu altyapıda özellikle dinleme altyapısının kurulmasıyla alakalı devletin birtakım hassasiyetleri var. İletişim altyapısında, özellikle internette depolama konusunda bazı sıkıntılar var. Aslında bunu bir şekilde yapıyorlar, genel iletişim alanında, hatta yüzde 80’inde buna çok hâkimler. Mutlaka sitelerin kendi içerikleri, kendi depolaması olması gerekmez, devletin birkaç yerde, hatta bilinmeyen onlarca yerde bir depolama alanı var, bu depolama alanı içerisinde bazı bilgileri tutuyorlar. Burada kamu güvenliğini sağlama, insan güvenliğini sağlama anlayışı içerisinde topluma sunmayı çok güzel başarıyorlar. Yeni bir açılıma ihtiyaç var.

Yalnız, bu rekabette bir sıkıntı var değerli arkadaşlar: O kadar fazla vergi var ki, bu alanda genişleme olduğunda, vatandaş o rekabetin faydasını hissedemeyecek halde. Rekabetin geriye kalan bölümündeki meblâğ, insanları bir başka kullanım alanından diğer bir yere taşınma konusunda ciddi endişeye sevk ediyor. Bizim dönüşü-

mümüze, evrilmemize neden olacak, çağdaş bir dünyaya geçmemize neden olacak iletişim hakkımızı sonuna kadar kullanmamız için bu kanalı açmamız gerekir, buna bir engel teşkil etmemesi gerekir. Bunun üzerindeki vergiler, Türkiye’de alınan en düşük vergiler olması gerekir. Eğer çağdaş, katılımcı demokrasiyi işletmek istiyorsak, insanların bilgiyi bir kıskançlık içerisinde değil, bir paylaşım odağı gibi görmesini sağlamasını istiyorsak; bilgiyi bir mal gibi görmeyip, onu insanlığın temel odağı, temel gelişme noktası gibi görmesini istiyorsak, mutlaka bilgi paylaşımında devletin o alanı bir kâr, bütçenin büyük kaynağı olarak görmesi en büyük hatalardan biridir.

Değerli arkadaşlar; Füsun Hanım da benzer şeylere değindi, çok önemli bir şey söyledi, Telekom’un gelirlerinin düşmemesi konusunda devlet biraz hassas. Bu gelirleri düşürmemek için, sektörün diğer alanında kalan, hizmet vermeye çalışan arkadaşlarımızın her tür hukuksal zeminde zora düşmeleri için elinden geleni yapıyor ve yapmaya devam edeceğini düşünüyorum.

Burada en büyük sıkıntı ne, biliyor musunuz arkadaşlar; iletişim meselesini siyasetçi, kendi ideolojisinin sürdürülmesi veya yaşama geçirilmesi için bir temel öge olarak görmeye başlarsa, işte bunlar başımıza gelir. Şu anda iletişim, ideolojinin sürdürülmesi ve yaygınlaşması için bir araç gibi görünüyor.

TEİAŞ'ın devlet tekelinde olduğunu biliyoruz, doğalgazda o özelliğimizi kısmen kaybettik, bütün kullanılan hizmetlerin ana iletim ağının devlette olmasından yanayım. Bütün iletim alanı için söylüyorum. Bunun bir kamu hizmeti olarak yürütülmesi, kamu yararına hizmet verenler-vermeyenler diye ayrılmadan, yandaşlar veya karşı olanlar diye ayrılmadan, dağıtım noktasında hepsine eşit bir anlayışla bakılması, çağdaş demokratik devletin vazgeçilmez unsurlarından biridir.

Yasadışı dinlemelerin başındaki arkadaşları yine örnek olarak verdiler, bunların bir-ikisi hapiste. Peki, şimdi yasadışı dinlemeleri kim yapıyor, bitti mi, şimdi o kimin elinde arkadaşlar? Yasadışı dinleme, izleme, takip, özel kurumlara varıncaya kadar özel bilgilerini denetleme, devletin vazgeçilmez bir unsuru haline geldi. Bazıları kendi iktidarını koruma ve yönlendirme için bunu zaruret gibi görüyor.

Arkadaşlar; 500 tane memur Gölbaşı'nda ne iş yapar? O memurların gözünün sizin sitelerinizde ne işi var? Çoğu zaman yayınlarına göre, sitenin yayın alanına müdahaleler yapılıyor, siteden bilgi alan kişilerin siteye girmesini engellemek için müdahaleler yapılıyor. Site açık, ama kullanıcı giremiyor. Kim yapıyor bunları; devlet adına birileri yapıyor, bunun adına da kamu görevi deniliyor.

Değerli arkadaşlar; arzu etmediğiniz, okumayı hiç istemediğiniz bir şey mail'inizi açtığınızda önünüze geliyor. Bunu ben istiyor muyum? Yani bilgi paylaşımının özgürlüğü iki taraflıdır, sınırsız propaganda özgürlüğü değildir. "İsterseniz okursunuz, isterseniz okumazsınız." Bu dayatmayı siz yaparsanız, devlet de yapar. Yarın o alan da devletin reklâm, propaganda alanı olarak kullanılırsa ve sizin aleyhinize olursa, ne diyeceksiniz? Böyle bir şey olmaz. Evet, özgürlüğü bir yerde koruyabiliriz; eğer iletişim, iletişim kanunları, egemen gücü, siyasilere etkisi altında çıkmaya devam ederse, bu alanı koruyamayız. Buradaki arkadaşlarımızın tamamı, süreçlerin etkili değerlendirilmesi için, orada katılımcı olarak bulundurulmalılar.

Siyasi partiler, maalesef sivil toplumun siyasete katılma isteğini Gezi olayları

olmasına rağmen algılayamadılar; o siyasete katılmak isteydi, kent yönetimine katılma isteydi, sesini duyurma isteydi, demokratik haklarının temsil edilmesi isteydi. Maalesef bunları anlamada, algılamada biraz geç kaldılar ya da algılayamadılar. Bazen Meclis'e gelen arkadaşlar duymuştur, Meclis'te milletvekilleri konuşur, "Bu kanunu yaparken bütün sivil toplum örgütlerinin görüşünü aldık" derler. Görüşünü almak başka şey, görüşlerini dikkate almak başka şey. Demokrasiyi özümseyememiş siyaset genellikle görüş alır, ancak bir bölümünü dikkate alır, o da kendi siyasi iktidarının sürdürülmesine faydalı olduğuna inandığı önerilerdir. Çünkü günümüzde siyaset, artık toplumsal bütünlüğü değil, ideolojik temelde üstünlüğü yaymanın bir aracı olarak kullanılıyor.

İktidar, sermayenin ve hâkim sınıfın çıkarlarını korumaya çalışıyor, güçlü sınıfın çıkarlarını korumaya çalışıyor. Böyle bir devlet yapısı içerisinde iletişim özgürlüğü adına çalışıyoruz. Bu nedenle, sermaye koyanların ve yatırım yapanların, bu alanda faaliyet gösteren insanların özellikle mücadele etmesi gereken şey, iletişim özgürlüğünün iletişim alanındaki ideolojik baskıdan kurtulmasını sağlamaktır.

Özel hayatın gizliliğine basınımda dikkat etmelidir. Türkiye'de haber olan şeylerin büyük bir çoğunluğunun yurtdışında haber değeri yoktur. Siz yurtdışında birinin özel hayatı ile medyanın ilgilendiğini göremezsiniz. İnternet üzerinden yayın yapan sitelerinde bireyin mahremiyetiyle ilgilendiğini göremezsiniz, yazmazlar.

Çocukların korunmasında hepimiz hassasız, filtreleme uygulaması bana çağdaş bir yöntem gibi gelmedi değerli arkadaşlarım. Sokakta duyduğunuz, aranızda konuştuğunuz her şeyi filtrelemeyle engellemeye çalışmanızın ne topluma ne size ne de paylaşımdan doğacak kültürel gelişime faydalı olmaz. "Efendim, kötü ya da olumsuz şeyler kültürel gelişime faydalı olabilir mi?" Bu başka bir konu; sizin yasakladığınız her şeyi ortadan kaldırıp bilgi almanın bir yolunu buluyorlar. Önemli olan, kişinin klavyenin arkasında neyi alıp neyi almak istemediğidir. İşte bu alan özgürlüktür. Özgür bırakın toplumu, bilgi alma özgürlüğü her gelen iktidarın anlayış biçimine göre şekillenirse, her dönem biz bu toplantıyı yaparız, bu olmaz, bunlara dayanarak site kapatma da olmaz. Site kapatmaları artık tarihe karışmalıdır. Türkiye'nin kapatma işini unutmamız lazım. Yayın alanda bir suç işlendiyse, gazete veya televizyonlar yerine o yazıyı yazan veya yayını yapan kişinin hukuki takibe alınması gerekir.

O halde yapılacak şey, bu alanda faaliyet gösteren özellikle sivil toplum örgütlerinin mutlaka kanun yapıcı organların içerisinde temsil edilmelidir. Yani sadece komisyonlara değil, bakanlar bir kanun metnini hazırlarken dahi, katılımcı demokrasi gereği bu kuruluşların veya bu alanda faaliyet gösterenlerin görüşlerini almak zorundadırlar.

İkincisi, bu yasadışı dinlemeye çok takılmamak lazım, devlet dinlemek isterse dinler, yani konuşuluyorsanız, teknik olarak dinlenirsiniz. Bunun bir özgürlük

arayışı olarak mücadelesini verelim, ama “Şunu yapalım, bunu yapalım” dediklerinde, topyekûn bir karşı çıkış olmazsa, bunun üstesinden gelmek mümkün değil. Bir gruba ait yasadışı dinleme yapanları yargıladılar, şimdi yasadışı dinlemeyi bir başkaları yapıyor. TURKCELL, AVEA, Vodafone, Türk Telekom’a, gelen fiber uçların hepsi TİB’de birleşiyor. Mahkeme kararı geldiğinde telefon numaraları sisteme giriliyor. Dinleme kararını kim istemişse, (Milli İstihbarat, Emniyet istihbarat, Jandarma istihbarat) Mahkeme kararına başvuran kimse, o telefonu açıyor, o birimin dinlenmesini sağlıyor. Milli İstihbarat ise dilediğini dinliyor, o ulusal güvenlik olarak, isterse alan dinlemesi yapar. Alan dinlemesi, Ankara, İstanbul, İzmir’i kapsıyor ise, üçünü birlikte dinler. MİT için alınan mahkeme kararlarına bakarsanız, çoğu alan dinlemesi olarak çıkar.

Ancak bunun dışında da farklı sakıncaları var. “Efendim, biz Başbakanın korunması için Başbakanlık Koruma Dairesi kurduk, oraya da bir uç çıkın, biz de o uçtan bir bakalım.” “Kamu Güvenliği Müsteşarlığı kurduk, bir uçtan biz de öyle bakalım.” “Falanca muhterem kişinin ellerinden öpüyoruz, o da çok ilgileniyor, bir uç çıkın bize, biz de oradan bir bakalım bu işe” dersanız, o ülkede demokrasi kalmaz. Türkiye’nin bu alanda çivisi çıkmış, bugün yargılananların hepsi ile iktidar işbirliği yaptı. Şimdi işbirlikçi gitti, yeni işbirlikçiler var, o işbirlikçilerle birlikte hepimizin iletişim özgürlüğünü elimizden almak için ellerinden geleni yapıyorlar. Böyle bir ülkede özgürlük arayışında hepimize başarılar. Her şeyin başı özgürlüktür arkadaşlar. Özgür toplum, çağdaş bir Türkiye’yi yaratmak için temel öge olmalıdır. Biz bunun peşindeyiz.

OTURUM BAŞKANI- Tacidar Beye konuşması için çok teşekkür ediyoruz; olayı bir politikacı gözünden izlemiş olduk, değerli bilgiler edindik.

Sırada Hakan Yüksel Bey var. Hakan Bey, 1999 Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. Fransa, Paris Nord Üniversitesi’nden ve Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nden mastır dereceleri var. “Enformasyon Toplumu ve İnsan, Avrupa Birliği Politika Belgeleri’nin Eleştirel Değerlendirmesi” başlıklı teziyle de Ankara Üniversitesi’nde doktorası var. Avrupa Birliği ve Türkiye’nin hazırladığı enformasyon, bilgi toplumu politikalarına dayanan çeşitli yazıları var. Kendisinden bilgi toplumu, enformasyon toplumu konusuyla ilgili bilgiler alacağız.

Dr. HAKAN YÜKSEL- Teşekkür ederim.

Esasında ben son dönemlerde şöyle bir şey yapıyorum: Son 10 yılda bilgi toplumu politikaları nasıl evrildi, neler var, neler yok diye bakıyorum, bu kapsamda da gelişmelerin özetini çıkarmaya çalışıyorum. Bu nedenle burada olmak benim açımdan faydalı oldu, bilmediğim şeyleri öğrendim ve bunları da çalışmama aktarmaya çalışacağım. Burada belirteceklerim taslak halinde bir çalışma olduğu için eksikleri varsa, tamamlarsanız çok sevinirim. Eleştirilerimize açığım.

Geniş bir süreç söz konusu ve bunun pek çok ayağı var; siyasi ayağı, ekonomik ayağı, Meclis ayağı, sivil toplum ayağı var. Bu genişlik içinde ben üretilen bilgi toplumu politikalarına odaklanıyorum. Türkiye’de eskiden Devlet Planlama Teşkilatı içinde Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı vardı, şimdi kurumun adı Kalkınma Bakanlığı’na çevrildi ama konuya ilişkin politika belgesi üretimi devam ediyor. Üretilen son politika belgesi 2015-2018 dönemini kapsıyor. Ben burada 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı başlıklı belgeyi eleştirel bir şekilde çözümlemeye çalışacağım; nelerin olduğunu, nelerin olmadığını ve üstünün örtüldüğünü aktarmaya çalışacağım.

Bu son belge önemli ama bunu detaylandırmadan önce bir noktayı vurgulamak gerekiyor. Bundan önceki son bilgi toplumu

politika belgesi 2006-2010 dönemini kapsıyordu ve çok yüzeysel olduğu için ciddi eleştirilere yol açmıştı. Ayrıca 1.2 milyon dolara İngiltere’deki bir şirkete ihale edilerek hazırlanmıştı. Yani Türkiye Cumhuriyeti, bilgi toplumuna yönelik politikalarını belirleme işini yabancı bir şirkete ihale etmişti. Oysa bir ülkedeki toplumsal dönüşümü belirleyebilmek için o ülkenin toplumsal şartlarını bilmek gerekiyor. Bu yüzden rivayet o ki, İngiliz şirketince hazırlanan raporu DPT uzmanları adam etmek için epey bir mesai harcıyorlar. Ancak “Durum böyle mi oldu?” diye sorduğunuzda yanıt alamıyorsunuz.

Yeni raporu önemli kılansa 2006’dan sonra hazırlanan ilk belge olmasıdır. Zira 2006-2010 döneminden sonra 2010-2014 dönemine ilişkin politika belgesi yayınlanmadı. Mesela Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı’nın internet sitesi ve e-posta adresi var. Buraya “Bu sefer ihale açtınız mı?” diye yazdım. Yaklaşık 2 saat sonra “Yok, bu sefer kendimiz yazdık, ama ilk aşamada, hazırlık aşamasında Amerikalı bir şirketten hizmet aldık.” diye yanıt geldi. Bir süre sonra bir daha sordum; “Peki, 2010-2014 belgesi niye çıkmadı?” Bu sefer hiç yanıt gelmedi. Velhasıl, bu son belge yaklaşık 10 yıl sonra yayınlanan ilk politika belgesi olması nedeniyle ve son 10 yılın özetini vermesi nedeniyle önem taşıyor. Aslında bu belge de gecikmeli çıktı. İlk olarak geçen yıl 2014-2018 dönemini kapsayacak şekilde taslak metin olarak yayınlandı ama bir türlü nihai onay gerçekleşmedi. En sonunda o kadar geç çıktı ki, belgenin başlığında 2015-2018 dönemi belirtiliyor.

Belgede son 10 yılın seyri oldukça geniş biçimde aktarılıyor. Bu son rapor, yurtdışına ihale edilen bir öncekine göre daha kapsamlı; çünkü dünyadaki

eğilimleri ve Türkiye'nin mevcut durumunu daha iyi yansıtıyor. Diğer yandan ortada bir görelilik de söz konusu. Son raporda “2006-2010 stratejisi hedeflerinin gerçekleşmesine bakıldığında yüzde 60 oranında bir başarı sağlanmış” deniliyor ama ardından bilgi toplumunu kurmak için tespit edilen 8 başlıkta Türkiye'nin durumu değerlendirildiğinde bunların 7'sinde ülkenin karnesinin çok kötü olduğu belirtiliyor. Bu sekiz başlığın her birine ilişkin olarak raporda bir bilgi yığını söz konusu; pek çok istatistik veriliyor ve kıyaslama yapılıyor. Bunların sonucunda da Türkiye'nin durumunun pek parlak olmadığı anlaşılıyor.

Son 10 yılın dökümü ve başarısızlıkların portresinin çizilmesi belgeyi önemli kılan hususlardan. Rapordaki eleştirileri devlet de kabul ediyor. Gözetim, denetim, dinleme tartışmalarına girmiyor ama açıkça amaçlanan rekabetin oluşmadığını, insanların hâlâ farkındalık sahibi olmadıklarını, endüstrinin gelişmediğini söylüyor.

Türkiye'de bilgi toplumunu kurmak için belirlenen 8 başlıktan yedisinde başarısızlık söz konusuysa devlet kendini hangi alanda başarılı görüyor? E-devlet dönüşümünde yani kamunun internet kullanımında ki, bu da görece bir başarı. Kabaca şöyle deniyor: “E-devlet hizmetlerini kullanma sıklığı arttı, çevrimiçi sunulan kamu hizmetleri arttı ve bundan duyulan kullanıcı memnuniyeti arttı.” Ayrıca sürekli karşılaştırma yapılıyor; OECD ve Avrupa Birliği ortalamasının ötesinde yakalanan başarı istatistikleri veriliyor. Bunun arkasındaki genel neden devletin yaptığı ciddi yatırımlar. Ancak sorun buradaki başarının nicel olarak betimlenmesi, istatistiklere dayanması ve bu nedenle görece olması.

Bir de raporda yerli üretim vurgusu yapılıyor ki, bu da belgeyi önemli kılan bir başka husus. Getirilen eleştirilere rağmen daha önceki politika belgelerinde

bu husus pek dikkate alınmıyordu. Bu sefer sanki yanıltan geri dönüyor. Mesela 2006-2010 belgesinde “Şunlar yapılacak, yerli üretim gerçekleştirelim, AR-GE yapalım, özellikle KOBİ’lerle iş dünyası bu iletişim teknolojilerini kullansın” deniyordu ama bunların nasıl yapılacağı konusunun altı boş kalıyordu, temenniden öteye geçilmiyordu. Şimdiye daha somut öneriler söz konusu.

Bu açıdan paradoksal bir durum olduğunu da söyleyebiliriz. Yani bu belge devletin ilgili biriminin bu zamana kadar ürettiği en somut ve en ayrıntılı belge ama geldiği dönem itibarıyla bakarsak çok geç geldi. Ayrıca alana ilişkin olarak politika yapımcılar arasında da bir ilgi kaybı söz konusu çünkü 2010-2014 belgesi

çıkmadığı gibi bu son belgede uzun süre taslak olarak kaldı. Hem bir olgunlaşma hem de bir gözden düşme var denebilir.

Bu genel tespitlerin ardından şunu söylemek gerekiyor; bilgi toplumu denilen şey, toplumsal gerçekliğe dair bir kavram. Yani bu elma değil, armut değil, tahta değil, sıra değil, bu bir kavram. Nasıl kavrar-sanız, politikaları ona göre

biçimlendirirsiniz. Bilgi toplumu kavramının kökeninde 70’lerde kapitalizmin dünyaya yayılması ve küreselleşme olgusu var. Bilginin ve enformasyonun kıtalar arasındaki dolaşımı, diğer ülkelere yayılan ekonomik ve kültürel faaliyetlerin denetimi, gözetimi açısından bir şart. Siz eğer Çin’e fabrika kuruyorsanız, Vietnam’a fabrika kuruyorsanız veya başka yerlerde tasarım yaptırıyorsanız ve yapılan satışları da kasalardan anlık olarak okutuyorsanız, bu enformasyon akışıyla gerçekleşiyor. Toplumsal gerçekliğin bu yeni hâli ‘bilgi toplumu’ şeklinde kavramsallaştırılıyor. Şunu söyleyebiliriz: Bilgi/enformasyon toplumu kavramı aslında başından itibaren, çıktığı andan itibaren sermayenin çıkarlarıyla ilişkili ve bu doğrultuda şekilleniyor. 1970’lerde başlayan kapitalizmin yeniden yapılandırılması ve sermayenin dünyaya yayılması, zenginliğin artık emek yerine bilgi/enformasyon işlenerek yaratıldığı yeni bir toplum biçiminin - bilgi toplumunun - doğuşu olarak olumlanıyor. Bu kavramsallaştırmada sanayi toplumunun, emeğin, işçi sınıfının önemini kaybettiği iması var.

Bu böyle olmakla birlikte, durum sadece bundan ibaret değil. Yani ortada bir kavram, tartışmaya açık bir kavram var ve toplumsal gerçekliğin durumuna bakarak bu başka türlü biçimlendirilebilir, içeriği başka türlü doldurulabilir. Bilgi toplumu sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmış ve onu olumluyor olabilir ama aynı zamanda özgür iletişim potansiyelinin açılması da

söz konusu. Gezi Parkı protestoları sırasında gördüğümüz üzere enformasyon/ bilgi akışının gerçekleştiği telekomünikasyon altyapısı ana akım medyanın dışında da gerçekleri aktarma imkânı sundu ve bugün artık bazı bilgi ve belgele-re ulaşmak daha basit. Bu bize bir özgürleşme potansiyeli sunuyor. Dolayısıyla bilgi toplumu denilen kavramı nasıl anladığınıza bakarak toplumsal düzenle-meleri o şekilde yapabilirsiniz; şirketleri merkeze alarak ticareti, verimliliği artırmak için düzenlemeler yapılabileceği gibi devleti ve güvenliği merkeze alarak gözetim/denetim ve sansür mekanizmaları kurmak için de bu kavrama yaslanılabilir. Ya da bilgi toplumuna başka bir açıdan bakarak iletişim ve ser-best bilgi/haber akışını sağlayacak düzenlemeler de yapılabilir. Bunlar sizin bilgi toplumu derken ne anladığınızla, toplumsal gerçekliğe dair bu kavramı hangi fırsatlar veya tehditlerle ilişkilendirdiğinize bakar. Tabi bilgi toplumunu özgür iletişim perspektifinden kavrarsak, örtülü biçimde işçi sınıfının, emeğin önemini kaybetmesinden söz etmek mümkün olmaz.

Kapitalizmin yeniden yapılandırılması ve dünyaya yayılması bazı liberal ku-ramcılarca bilgi toplumunun doğuşuyla sanayi toplumunun ve işçi sınıfının aşılması olarak yorumlanınca sağ siyasetçiler aradıkları gözde meşrulaştırma aracını bulmuş oldular. Kapitalizmin neoliberal yeniden yapılandırılmasının li-derliği yapan ABD'deki Reagan yönetimi ve İngiltere'deki Thatcher hükümeti 1980'lerde bir yandan devleti ekonomiden tasfiye ederken diğer yandan da bilgi toplumunu kuruyoruz diye çeşitli politikalar geliştirdiler. Neoliberalizmin 1990'lardaki hegemonyasıyla bilgi toplumu politikaları iyice gelişti. ABD'de Başkan Yardımcısı Al Gore'un girişimleriyle Ulusal Enformasyon Altyapısı giri-şimi başlatılırken, Avrupa Birliği'nde Bangeman Raporu açıklanır. Daha sonra pek çok farklı ülkede ve uluslararası kuruluş bünyesinde bilgi toplumuna geçiş için politika belgeleri hazırlanır. Bu dönemdeki politikaların genel karakteris-tiği internetin bâkir ve devasa bir pazar olarak görülmesi, bunun gelişiminin önündeki engellerin ortadan kaldırılması gerektiğinin düşünülmesi, bu kap-samda telekomünikasyon alanının özelleştirilmesi gerektiğinin belirtilmesi ve tüm bunların ardından istihdam ve büyümenin yakalanacağı olan inançtır.

İnternette hizmet veren yeni firmaların çıktığı, yeni zenginlerin türediği, üretim ve tüketimin tüm verilerinin denetim altın-da tutulduğundan kapi-talizmin krizlerinin artık aşıldığının iddia edildiği 1990'lar aynı zamanda Türkiye'de bilgi/enfor-masyon toplumu politika-larının yavaş yavaş oluş-maya başladığı dönem.

Dönemin egemen anlayışına bağlı olarak Türkiye’de bilgi toplumuna ilişkin olarak hazırlanan ilk belge olan 1993 tarihli Dünya Bankası belgesinde kabaca şöyle deniyor; “Türkiye telekomünikasyon konusunda epey bir birikim sahibi, bundan sonra atması gereken adım, özelleştirmeler ve serbestleştirmeler.” Bunun bilgi toplumunun önünü açacağını söylüyorlar. Bunlar sadece bu bağlamda Dünya Bankası tarafından dile getirilmiyor. Türkiye o dönemde siyasi ve ekonomik krizlerle çalkalanıyor ve IMF’de aynı şartları dayatıyor.

2000’lerin başına kadar, hatta 2008 krizine kadarki söylemsel yapı bu şekilde. Bir de bunun teknolojinin fetişleştirilmesiyle, teknolojik belirleyicilikle desteklenmesi söz konusu. Yani sürekli olarak teknolojinin gelişme kaydettiği, yeni ürün ve hizmetlerin çıktığı ve bunların toplumun işleyişini değiştirdiği söyleniyor. Bu duruma uyum sağlamak gerektiği vurgulanıyor ve özellikle sanayi devrimiyle bir kıyaslamaya giriliyor. Sanayi toplumuna uyum sağlayamayarak geride kalanların sömürgeleştirilmesine bakarak, ortada bir tür ölüm-kalım savaşının bulunduğu ve uyum sağlamanın şart olduğu belirtiliyor. Bu toplumsal dönüşümü, bilgi toplumuna geçişi böyle ölüm kalım savaşı bağlamında ele alınca, hemen bir şeylere karar vermeniz gerekiyor, hemen bir adım atmanız gerekiyor, düşünmeye vaktiniz yok. Ancak tüm bunları söylerken, teknolojinin yansız biçimde, kendi başına toplumdan bağımsız bir biçimde geliştiği düşüncesi var. Oysa gelişmelerinin kökenindeki neden olarak gösterilen teknoloji hiç de toplumsal çıkarlardan bağımsız biçimde gelişmiyor.

Bu dönemdeki genel zihniyete ilişkin şu da söylenebilir: “Bilgi toplumunun önü ancak piyasa güçlerinin serbest bırakılmasıyla açılabilir.” Zira devletin egemen olduğu, hâkim olduğu bir sektörde, hantal devlet yapısının teknolojideki hızlı gelişmelere hızla yanıt veremeyeceği ve sonuçta geri kalmaya yol açacağı düşünülür. Engeller kaldırıldığında piyasanın hızlı/dinamik şirketleri teknolojinin getirdiklerini daha iyi değerlendirebilecekler ve böylece daha müreffeh ama aynı zamanda daha demokratik, katılımcı, şeffaf bir toplumun temelleri atılacaktır. Türkiye’de de bu yüzden özelleştirmeler ve serbestleştirmeler yapılmalıdır.

Bilgi toplumunun bu egemen kavramsallaştırması neoliberalizmin ekmeğine yağ sürmekle birlikte toplumsal muhalefet de yok değil. Mesela 1999 ve 2004’te gidişat karşısında Türkiye’den “Dur, bir düşünelim” çıkışı geldi. TÜBİTAK bünyesinde Türkiyeli uzmanların politika belirleme girişimleri oldu ki, burada genel yaklaşım şöyleydi: “Tamam hızlı hareket etmeliyiz, Türkiye’de altyapıyı

kurmalı ve geliştirmeliyiz ama biz 1980’lerde NETAŞ ve TELETAS bünyesinde ciddi bir birikim elde ettik telekomünikasyona ilişkin ve bunu da korumak gerekiyor. Bu hız ve ‘hadi hadi yapalım’ anlayışı gelinen noktada dışarıdan ithalatı dayatıyor. Oysa Türkiye’nin kendi teknolojisini geliştirmesi gerekiyor. Bilgi toplumu önemli ve buna ilişkin adımları atmalıyız ama yerel sanayiye de korumalıyız.” Fakat bu anlayış egemen söyleme ters düşüyordu ve ölüm-kalım savaşı mantığına uymuyordu. Sonuçta siyasetçilerce benimsenmedi.

Oysa 2006’da çıkan belge egemen anlayışla uyumludur: “Hemen bilgi toplumuna geçmeliyiz.” yaklaşımı vardır. Bunun yoluysa herkesin, ailelerin, işletmelerin bilgi ve iletişim teknolojilerini yoğun bir biçimde kullanması ve enformasyon işleyerek değer yaratması, zenginlik yaratmasıdır. Fakat bu noktada şu soru önem taşıyor: Bunun için neler yapılmalı, yani herkesi bu teknolojileri satın alır ve kullanır hâle nasıl getirilmeli? Tamam, insanları, çalışanları, patronları eğitmek ve farkındalık sağlamak önemli ama asıl yanıtı e-devlet oluşturur. Bu ülkede vatandaşın devletle ilişkisi her şeyin belgelenmesiyle gerçekleşiyor, kamu hizmetlerinin işleyişinde çok fazla belgeleme var. Bu yüzden belgede bu işleyişin e-devlete aktarılması düşünülür. Sonrasındaysa e-devlet yatırımları artar, vatandaşın devletle münasebeti çevrimiçi gerçekleşsin diye. Bu alandaki yatırımların sektörün gelişimini sağlayacağı, insanların en sonunda kamu hizmetlerinden faydalanmak için bu teknolojileri öğrenmeye, kullanmaya ve satın almaya başlayacağı öngörüsünde bulunulur. Bilgi ve iletişim teknolojileri yayıldığında ve vatandaşlar bunları yoğun biçimde kullandığında yapılan düzenlemelerle rekabetin de önü açılacaktı ve fiyatların bu şekilde düşmesiyle Türkiye’de bilgi toplumu iyice serpilecekti.

Daha öncesinde Türkiyeli uzmanların görüşlerini dikkate almayan, alamayan hükümetin yabancılara hazırlattıktan sonra kabul ettiği resmi politika belgesindeki mantık buydu ama gelinen noktada beklenenler gerçekleşmedi. Yayılma olmadı. Türkiye bilgi ve iletişim teknolojilerine sahiplik konusunda geride. Son rapordaki rakamlara ve diğer ülkelerle - özellikle OECD ülkeleriyle - yapılan kıyaslara göre vergiden dolayı Türkiye’de fiyatlar çok yüksek. İnsanlar interneti de kullanmıyorlar. Bunun azlığına ilişkin de rakamlar var. Dahası insanlar internete ihtiyaç duymuyorlar, bunun farkında değiller çünkü “işime yaramıyor” diye gerekçelendiriyorlar kullanmamalarını. Rekabet de istenildiği düzeyde değil ki, fiyatların yüksekliğinde bu da önemli. Dolayısıyla piyasanın önünü açmaya yönelik bir ilke üstünde yükselen mantığın başarısızlığının resmi söz konusu. Var olan tek başarı da e-devlete ilişkin ki, bu da piyasacı bir mantık için ayrı bir ayıp olmalı. Ancak sorun sadece özel sektörün gelişmemesi ve tek başarının kamu ayağında olmasından ibaret değil. Türkiye’de devlet onca yatırım yapmış olmasına ve çeşitli önemli bilişim ihaleleri açmasına rağmen bunların hepsi kamu kaynaklarının israfının bir başka boyutuna dönüştü. Bu ihalelerle birileri, çoğunlukla da yabancı donanım firmaları zengin edildi ama ortada somut bir başarı yok. Dolayısıyla Türkiye’de sanayi yok, donanım yok, hizmet ve yazılım yok ve para çoğunlukla yurtdışına akıyor.

Keza işin bir de demokrasi boyutu var. Bilgi toplumuna ilişkin tartışmalarda yeni teknolojilerin elektronik ve doğrudan demokrasiye dair imkânlar yarattığı sıkça vurgulandı ve vurgulanıyor. Bunlar gerçekten de vatandaşın sağlıklı bilgilendirilmesi ve iradesini daha güçlü biçimde yönetime yansıtması için de kullanılabilir. Ama geline nokta Türkiye’de e-devlet anlayışı; devletin verdiği çoğu zaman gerekliliği tartışılan hizmetlerin enformasyon altyapısı yoluyla sanal olarak vatandaşlara sunulmasına indirgenmiş durumda. Onca harcamanın sonucu bu ama devletin ve siyasetin daha demokratik kılınmasına ilişkin sonuç yok.

Son rapora dayanarak şunu söyleyebiliriz; bir ülkü olarak önümüze konan ve gelişmenin yolu olarak gösterilen bilgi toplumu Türkiye’de gelişmeye ve özgürleşmeye dair potansiyelinden sıyrılarak, ufacık bir odağa indirgendi, kamu kaynağının verimsiz yatırımlarla israf edilmesinin ve yabancı şirketlere aktarılmasının vesilesi oldu. Son 10 yıla dair getirilen genel eleştiri bu yönde.

Bu son raporda bundan sonra yapılması gerekenler konusunda pek çok şey söyleniyor ama bunların detayına girmeyeceğim. Ancak şöyle bir anlayış var: “Bilgi toplumuna geçişin önemli bir ayağını eğitim oluşturuyor.” Bu anlayışta Fatih Projesi’nde somutlaşıyor. Bu çerçeveden bakınca biraz daha sağlam bir kurgu var. İnsanlar bu şekilde yeni teknolojileri kullanmayı öğrenecekler ve yaygın biçimde kullanacaklar. Devletin tablet dağıtması ve eğitim içeriği hazırlaması yerli üreticileri destekleyecek. Yani ortada görece daha somut bir proje ve bu kapsamda devletin buna doğrudan ama bu kez üretimi destekleyecek biçimde dâhil olması var.

Fatih Projesi’nin sonuçları nasıl uyguladığınıza göre ve içeriğini nasıl doldurduğunuza göre değişir. Toplumsal gerçeklik birebir politika belgelerinde öngörüldüğü gibi gerçekleşmiyor ki, 2006 belgesinin sonuçları bunun en bariz örneği. Ancak sosyal bilimciler açısından bu belgeler yine de önemlidir; devletteki anlayışı, hâkim yaklaşımı göstermesi açısından. Bu yüzden belgeleri incelemeye değer buluruz. Fatih Projesi’ni de bunu göz önüne alarak tartmak gerekecektir. Mesela 700 bin tablet bilgisayar ihalesini alan firmanın sahibi “Üretimimiz yüzde 100 Türk tasarımı olacak” diye bir açıklama yaptı. Tasarım önemli ama diğer taraftan üretim ayağı ne olacak? Bunlar farklı şeyler. Keza, son raporda şu söyleniyor: “Donanımda biz Çin’le rekabet edemeyiz. Bizim yapmamız gereken, daha fazla katma değeri olan tasarım ve başka aşamalar.” Yani bazı unsurların daha kapsamlı tartışılması gerekiyor.

Ben konuşmamı daha uzatmadan burada bitireyim. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Hakan Beye de katkıları için çok teşekkür ediyoruz.

Öncelikle salondaki arkadaşlara “Sorusu olan var mı?” diye sorup, daha sonra katılımcı arkadaşlardan ilave birkaç sözü olan söz vermek istiyorum. Salondan yok herhalde.

FÜSUN NEBİL- Birincisi, böyle bir çalışmada gerçekten bulunmaktan mutlu oldum. Akademisyenlerin bu konuda çok zayıf olduğunu düşünüyorum, yani neler yapıldığının analizi, incelenmesi açısından. Aslında bir sürü not aldım, daha sonra daha çok söylerim. İlk söylediğiniz 2006 raporu yabancı firmalar tarafından yapıldı, ama o yabancı firma bizi çağırdı, çalıştay formatında bize sorular sordu ve ben, yazarlardan biriyim Bilgi Toplumu Dairesi Başkanı'na, "Bunlar kimdir, neyin nesidir?" -Çünkü karşımıza oturan insanlar acemi, genç çocuklar; biz sektörü biliyoruz, onlar bilmiyor, ne anlattığımızı anlamıyorlar. Siz de zaten söylediniz raporu. Bu sefer topladılar yine, onlarsız topladılar, biz notlar yolladık. Birincisi bunu söyleyeyim.

İkincisi, e-devlet başarısından bahsediyorsunuz. Orada lütfen Türkiye Bilişim Derneği'yle konuşun, Hasan da burada.

Dr. HAKAN YÜKSEL- Çok affedersiniz, başarı derken tırnak içinde kullandım, son derece göreceli.

FÜSUN NEBİL- Ben kullanıyorum e-devleti; örneğin cep telefonumun parasını ödedim, SGK'dan maaşıma baktım, ilaçlarıma baktım, UYAP var. Fakat o başarının arka planını bilmeniz lazım, o şu: Türkiye Bilişim Derneği, 1980'lerde başlattı, ama son 15 yıldır çok daha ciddi kamuda çalışan bilgi işlem müdürlerini bir araya toplayıp beraber çalıştılar. E-devletin arkasında AK Partiden daha çok, bu kamu BİB'cileri görmemiz lazım.

SALONDAN- TSE'nin de çalışmaları var mesela, hacker yetiştiriyor mesela... Yani aslında şu var: Projelerin sonuca nasıl gittiği önemli.

FÜSUN NEBİL- Yalnız, burada bir şeyi hatırlatalım: 2012'de devletin CEO'ları, bilgi işlem daire başkanları değiştirildi, onlar MHP ve CHP döneminden gelen kişilerdi genellikle, yerine cemaatçiler atandı. 2014'te hepsi görevden alındı, başka insanlar atandı Nisan ayında, Haziran ayında o adamlardan bir kısmı tekrar görevden alındı, başka birileri atandı, Ağustos'ta bir daha atandı. Bunun sonucu olarak son birkaç yıldır bilgi işlem dairelerinde hiçbir şey yapılmıyorsa, bunu da bir not olarak ileteyim.

Yerli üretimde evet, bir başarı var gibi gözüküyor, ama nereye yatırım yapılması gerektiğine dair öncelikli alanlar belirlenmeli, o yok; değerlendirme yapılmalı, o yok. Ulak konusunu hatırlıyorum size, o konuyu lütfen inceleyin, Ulak önemli bir gelişme, Türkiye için büyük bir şans olabile-

cek bir teknoloji, ilk defa bir teknolojimiz var, ama diğer konuda haklısınız, biz bugün işlemeci yapamıyoruz.

Bir de “Buradaki bilişim sektörü çokuluslu” vesaire... Türkiye’nin iki tane çok büyük distribütörü var. Bu distribütörler kendileri kurulmadı, 90’lı yıllarda birini HP kurdu, birini IBM kurdu. Türkiye’nin ilk bilişim yayını IBM-HP, “Bizim haberlerimiz yayımlanmıyor” diye kendisi, yine yabancı şeyler kurdu. Daha anlatacağım çok şeyler var, bu kadar...

OTURUM BAŞKANI- Değerli konuklar, ülkemizde haberleşme özgürlüğü ve bilgi toplumunun karşı karşıya olduğu sorunlar katılımcılarımız tarafından açık bir şekilde ortaya konuldu. İçinde bulunduğumuz koşullar göz önüne alındığında bu günü bir “kutlama” gibi değil “anma günü” gibi değerlendirmemiz gerekiyor gibi görünüyor.

Biz de bu yüzden, panelimizi;

- Haberleşmesi özgür,
- İnterneti sansürsüz,
- İşletmeciler arası rekabetin adil,
- Kişisel verilerinin güvenliği sağlanmış,
- Tüketicilerinin de sahip olduğu haklar açısından mutlu,

olduğu ülkelerin Dünya Haberleşme ve Bilgi Toplumu Günü’nü kutlarsınız diyerek kapatıyor; ülkemizin de en kısa zamanda bu ülkeler arasında yer almasını diliyoruz.

Panelistlerimize ve sizlere katılımlarınız için çok teşekkür ederiz.

